

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

ANDRIUS TINTERIS

II kurso studentas

**ISPANIJOS EKSKLAVAI KAIP GALIOS SVERTAS: MAROKO DIPLOMATINIO
DISKURSO APIE SEUTĄ IR MELILJĄ ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. Ieva Giedraitytė

Vilnius, 2025

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo (-ės) išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

Ieva Giedraitytė

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas (-ė):

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas (-ė):

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Tinteris, A. Ispanijos eksklavai kaip galios svertas: Maroko diplomatinio diskurso apie Seutą ir

Melilją analizė: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU

Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė – I. Giedraitytė. – V., 2025. – 58 p.

Reikšminiai žodžiai: atvirkštinis sąlygiškumas, diplomatinis diskursas, migracija, migrantų krizė, Marokas, Ispanija, eksklavai, Seuta, Melilja, Europos Sąjunga, galia, asimetriški galios santykiai.

Šiame magistro darbe nagrinėjamas Maroko Karalystės diplomatinis diskursas, randamas Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacijoje ir šios šalies žiniasklaidoje, kalbant apie paskutines dvi didžiausias fiksuotas migracijos krizes Ispanijos eksklavuose. Taigi, šio darbo tikslas – išanalizuoti, kaip Maroko Karalystė 2021–2022 metais naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius savo diplomatiname diskurse, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga.

Darbe pristatomas politinis ir atvirkštinis sąlygiškumas, nusakoma pastarosios sąvokos sąsaja su migracijos sritimi, apibrėžiami migracijos diplomatijos tipai. Tuomet aptariamas diplomatinis ir politinis diskursas, išskiriami jų bruožai, funkcijos, tikslai, nusakomi panašumai ir skirtumai. Galiausiai aiškinama sąsaja tarp diskurso ir atvirkštinio sąlygiškumo – kaip diskursas gali tapti svarbia priemone, įgyvendinant atvirkštinio sąlygiškumo principą.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Ispanijos eksklavai kaip galios svertas: Maroko diplomatinio diskurso apie Seutą ir Melilją analizė“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Andrius Tinteris

(parašas)

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinė dalis	14
1.1. Politinis ir atvirkštinis sąlygiškumas	14
1.2. Diplomatinis ir politinis diskursas	18
1.3. Diskursas ir atvirkštinis sąlygiškumas.....	20
2. Tyrimo metodologija	23
3. Empirinė dalis.....	26
3.1. Maroko ir ES diplomatiniai santykiai: krizės ir diskurso tendencijos.....	26
3.2. Ispanijos eksklavų – Seutos ir Meliljos – istorinis kontekstas	28
3.3. Diplomatinis diskursas Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacijoje...	30
3.4. Diplomatinis diskursas Maroko žiniasklaidoje.....	38
Išvados.....	47
Literatūros ir šaltinių sąrašas	49
Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija	54
Summary.....	57

Ivadas

Į Maroko santykius su Ispanija galima žvelgti ne tik kaip į santykius tarp valstybių, bet ir plačiau – kaip santykius tarp valstybės bei organizacijos, Europos Sąjungos, kurios dalis yra Ispanija. Partnerystė tarp trečiųjų šalių ir Europos Sąjungos neretai vadinama asimetriškais galios santykiais.¹ Jie dažnu atveju vadinami ir vienašališkais, kadangi paprastai Europos Sąjunga įvairiomis priemonėmis apsprendžia silpnesnių ir tam tikru lygiu nuo jos priklausančių valstybių bendradarbiavimą. Tačiau tai ne visada yra taisyklė, mat trečioji šalis didesnei organizacijai taip pat gali diktuoti savo žaidimo taisykles – ji ne visuomet yra priklausoma nuo galingesnių veikėjų.²

Europos Sąjunga neretai kritikuojama dėl to, jog kuria asimetriškus, jai palankius santykius su ekonomiškai ir politiškai silpnesnėmis kaimynėmis.³ Vis dėlto kai kurioms iš jų pavyksta paveikti Europos Sąjungą ir primesti jai savo darbotvarkę. Viena tokių šalių – Marokas, kuris, suprasdamas savo strateginę poziciją, išnaudoja migracijos srautų valdymą ir taiko vadinamąjį „reverse conditionality“ (liet. – „atvirkštinį sąlygiškumą“), kai Europos Sąjunga yra priversta atliepti Šiaurės Afrikos valstybės poreikius.⁴ Atvirkštinis sąlygiškumas – tai trečiųjų šalių praktika manipuliuoti sąlygomis savo naudai, siekiant įgyvendinti savo interesus ir sumažinti vidaus išlaidas, susijusias su reikalavimų laikymusi.⁵ Be Maroko atvirkštinėmis sąlygomis yra pasinaudojusios tokios valstybės kaip Turkija ir Pakistanas: jos atvirkštinį sąlygiškumą grindžia Europos Sąjungos priklausomybe, kurios pažeidžiamumas leidžia Turkijai ir Pakistanui stiprinti savo įtaką bei gauti tam tikrų nuolaidų.⁶

Kalbant apie Europos Sąjungos santykius su Maroku, svarbu pabrėžti, kad tai yra Europos kaimynystės politikos dalis – jų svarba nekvestionuojama: 27-ių Europos valstybių viršnacionalinė sąjunga mato poreikį bendradarbiauti su Šiaurės Afrikos valstybe dėl įvairių priežasčių, kaip antai prekybos, saugumo ir kt.⁷ Visgi viena iš dominuojančių temų Europos Sąjungos santykiuose su Maroku neišvengiamai yra migracija ir iš jos kylantys iššūkiai senajam žemynui. 2018 metais ir 2019-ųjų pradžioje Vakarų Viduržemio jūros kelias buvo pagrindinis tranzito kelias į Europą.⁸ Ispanijai, turinčiai eksklavų Afrikoje, besiribojančių su Šiaurės Afrikos valstybe, bendradarbiavimo klausimas migracijos srityje yra itin aktualus. Pietų Europos valstybė nori glaudesnio dialogo su Maroku ir skirti

¹ Fanny Tittel-Mosser, „Reversed Conditionality in EU External Migration Policy: The Case of Morocco“ *Journal of Contemporary European Research* 14, No. 4 (2018): 350.

² Tittel-Mosser, „Reversed Conditionality in EU“, 351.

³ Tittel-Mosser, 350.

⁴ Jean-Pierre Cassarino, „An Unsettling Déjà-vu: The May 2021 Ceuta Events“ *European Papers* 7, No. 1 (2022): 83.

⁵ Lena Laube, „Diplomatic Side-Effects of the EU’s Externalization of Border Control and the Emerging Role of ‘Transit States’ in Migration Diplomacy“ *Historical Social Research* 46, No. 3 (2021): 83.

⁶ Orlane Janvier, *Negotiations in Times of Crisis: The EU-Turkey and EU-Pakistan Readmission Agreements and ‘Reversed Conditionality’*, *EU Diplomacy Paper* (2023): 20.

⁷ Chloe Teevan, „EU-Morocco: a win-win partnership?“, Maroko politikos analizės institutas, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://mipa.institute/en/6866>

⁸ *Ibid.*

daugiau finansinių išteklių, siekiant atgrasyti migrantus nuo bandymų nelegaliais būdais vykti į Ispaniją.⁹ Tačiau susidaro įspūdis, kad Europos Sąjunga nerodo pakankamos lyderystės migracijos iš Maroko valdymo klausimu, bendradarbiavimas šioje srityje yra praktiškai simbolinis. Europos Sąjunga *de facto* perduoda šį valdymą Marokui ir jo kaimyninėms šalims.¹⁰

Žvelgiant retrospektyviai, galima pastebėti, kad Maroko požiūris į Europos Sąjungą grįstas finansine gerove. Šiaurės Afrikos valstybės pozicija Europos Sąjungos atžvilgiu labiausiai pradėjo kisti nuo 2008 metų, Europoje prasidėjus ekonominei krizei ir matant vis mažiau perspektyvų santykiuose su šia organizacija.¹¹ Prie šio pokyčio žymiai prisidėjo Maroko karaliaus Mohammedo VI retorika. Jeigu 2010 metais buvo prašoma didesnio Europos indelio remiant Šiaurės Afrikos valstybę, tai 2019-aisiais Maroko karalius akcentavo Europos atsakomybę dėl arabų šalių vystymosi.¹² Jo teigimu, migracijos ir kovos su terorizmu klausimai turi būti sprendžiami drauge.¹³ Susidaro įspūdis, kad Marokas suinteresuotas pasinaudoti savo įtaka Europos Sąjungoje, kad galėtų vystyti santykius tarp lygiaverčių šalių.

Atkreiptinas dėmesys, kad Marokas yra linkęs taikyti plataus spektro spaudimo priemones santykiuose su galingesnėmis valstybėmis ir organizacijomis. Sienų kontrolės sušvelninimas – viena iš jų, kurią Šiaurės Afrikos valstybė ne sykį taikė norėdama gauti ekonominių ir politinių nuolaidų iš Europos Sąjungos.¹⁴ Pavyzdžiui, 2015 metais Europos Sąjungos Teisingumo Teismas panaikino žemės ūkio ir žuvininkystės susitarimus, o tai užtraukė Maroko vyriausybės nemalonę, kuri savo griežta retorika netiesiogiai pagrasino sušvelninsianti sienų kontrolę.¹⁵ Grasinimai tapo realybe: per tris paras nuo pareiškimo paskelbimo Šiaurės Afrikos valstybė leido kirsti vieno iš Ispanijos eksklavo – Seutos – sieną daugiau nei 800 nelegalių migrantų.¹⁶

Galima pastebėti, kad Maroko elgesiui būdingas tendenciškumas. 2018 metais padidėjus nelegalių atvykėlių skaičiui, įtarimai vėl krito Marokui: manyta, kad ir šis sienų kontrolės atlaisvinimas yra tyčinis Šiaurės Afrikos valstybės elgesys, keliantis spaudimą Europos Sąjungai, siekiant gauti daugiau finansinės pagalbos.¹⁷ Susidaro įspūdis, kad ši strategija pasiteisino. Marokui buvo skirta 55 milijonų eurų papildomų lėšų.¹⁸ Europos Sąjungai įvykdžius sąlygas, Šiaurės Afrikos

⁹ Teevan.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Kevin Kaiser, *EU-Morocco Negotiations on a Readmission Agreement: Obstacles to a Successful Conclusion*, *EU Diplomacy Paper* (2019): 22.

¹⁵ Kaiser, *EU-Morocco Negotiations*, 23.

¹⁶ Kaiser, 23.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*, 23–24.

valstybė sutiko atgal į šalį deportuoti daugiau nei 100-ą neteisėtai Ispanijos sieną kirtusių migrantų.¹⁹ Akivaizdu, kad Marokas instrumentalizuoja migrantus kryptingai, t. y. siekdamas įgyvendinti sau naudingus tikslus, kad ir kokio pobūdžio jie bebūtų – ekonominiai ar politiniai.

Be to, Marokas yra pasinaudojęs atvirkštiniu sąlygiškumu siekdamas paramos savo Nacionalinei imigracijos ir prieglobsčio strategijai.²⁰ Pasak jo, kad ši strategija būtų įgyvendinta, reikia papildomų finansinių išteklių. Kadangi Europos Sąjungai tai buvo prioritetas klausimas, neliko nieko kito kaip tik finansiškai prisidėti prie valstybės prašymo. 2018-ųjų gruodį Šiaurės Afrikos valstybei buvo skirta 148 milijonų eurų parama kovai su migracija.²¹ Panašu, kad Europos Sąjunga yra linkusi bendradarbiauti su Maroku sprendžiant jai aktualius klausimus, net jeigu visa situacija yra manipuluojama. Kuo Europos Sąjunga yra labiau priklausoma nuo trečiosios šalies pabėgėlių ir migracijos srautų valdymo klausimu, tuo ši šalis, tikėtina, dažniau ir lengviau taikys atvirkštines sąlygas, kad apgintų savo interesus.

Taigi, globalieji Pietūs – valstybės, kurios nėra ekonomiškai išsivysčiusios, – geba vykdyti migracijos diplomatiją, t. y. pasitelkiant diplomatinės priemonės, procesus ar procedūras, valdyti tarpvalstybinį gyventojų judėjimą, pavyzdžiui, strategiškai naudojant migracijos srautus kaip priemonę kitiems tikslams pasiekti ar pasitelkiant diplomatinius metodus su migracija susijusiems tikslams pasiekti.²² Globaliųjų Pietų pasitelkiama migracijos diplomatija paprastai yra nukreipta į globaliosios Šiaurės – ekonomiškai išsivysčiusias – šalis. Taigi, Marokas yra viena iš globaliųjų Pietų valstybių, aktyviai darančių spaudimą tiek Ispanijai, tiek Europos Sąjungai.

Literatūros apžvalga

Autoriai, nagrinėdami Europos Sąjungos santykius su trečiosiomis šalimis, dažnu atveju pabrėžia Bendrijos pranašumą: jie pažymi, kad Europos Sąjunga yra stipri partnerė derybose, tačiau ne visose srityse – temos, susijusios su migracija, yra laikomos jos silpnąja vieta.²³ Tai aiškinama tuo, kad nuo XX a. pabaigos Europos Sąjunga vykdė migracijos kontrolės perkėlimą į trečiąsias šalis, todėl vėliau atsirado priklausomybė nuo šių šalių.²⁴ Priklausomybė nuo Maroko įvardijama kaip viena stipriausių, mat ši šalis laikoma viena svarbiausių nelegalių migrantų kilmės ir tranzito valstybių.²⁵ Taigi, Marokas, suprasdamas savo reikšmę, taiko atvirkštinį sąlygiškumą – diktuoja savo sąlygas, su

¹⁹ Kaiser, 24.

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.*

²² Gerasimos Tsourapas, „Migration diplomacy in the Global South: cooperation, coercion and issue linkage in Gaddafi's Libya“ *Third World Quarterly* 38, No. 10 (2017): 1–2.

²³ Kaiser, 22.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

kuriomis Europos Sąjunga turi sutikti, jeigu, pavyzdžiui, Ispanija nori išvengti masinės migracijos srautų Europoje.

Atvirkštinis sąlygiškumas užsienio akademiniuose darbuose nagrinėjamas skirtingais pjūviais, tuo tarpu Lietuvos akademinėje literatūroje šis reiškinys praktiškai nesutinkamas. Žvelgiant į valstybes, apie atvirkštinį sąlygiškumą daugiausia kalbama Maroko atveju.²⁶ Atvirkštinis sąlygiškumas dažniausiai nagrinėjamas per migracijos valdymo perspektyvą, pavyzdžiui, aptariant 2021 m. įvykius Seutoje,²⁷ taip pat Marokui siekiant paramos savo Nacionalinei imigracijos ir prieglobsčio strategijai²⁸, kalbant apie mobilumo partnerystės įgyvendinimą.²⁹ Vadinasi, pagrindinis dėmesys krypta į migracijos sritį.

Be kita ko, randama mokslinių straipsnių, kur apie atvirkštinį sąlygiškumą – Maroko veiksmus Ispanijos atžvilgiu – neužsimenama tiesiogiai, bet šio reiškinio užuomazgos gali būti jam priskiriamos. Akademinėje literatūroje nagrinėjami Maroko pasitelkiami spaudimo būdai Ispanijos (ir Europos Sąjungos) atžvilgiu. Pavyzdžiui, autoriai pažymi, kad Šiaurės Afrikos valstybė testuoja Pietų Europos valstybės elgesį naudodamasi įvairiais pilkųjų zonų įrankiais – valstybė piktavališkai sudaro tokias situacijas, kai nori siekti politinių tikslų nepradėdama hibridinio ar konvencinio karo.³⁰

Tai atsispindi naratyvuose ir propagandoje – Marokas naudoja tipišką antikolojinį diskursą.³¹ Ispanijos teritorijos ribojasi su Šiaurės Afrikos valstybe, todėl nepriklausomybės paskelbimo metu tuometinis Maroko karalius Hassanas II pareiškė, kad nepriklausomybė nereiškia, jog šalis atsisako pretenzijų į „teritorinį vientisumą“.³² Nuo 1966 metų Marokas Seutos ir Meliljos padėtį prilygino Gibraltaro situacijai, taip norėdamas pabrėžti savo tariamą teisę į šiuos miestus.³³ Dėl to jis 1975 metais remdamasis „kolojinių anklavų“ doktrina kreipėsi į Jungtines Tautas, tačiau tikslo nepasiekė.³⁴ Taip pat Marokas tais pačiais metais savo teisės aktuose nustatė, kad Seuta ir Melilja neturi savo vandens, o visa Šiaurės Afrikos pakrantė laikoma Maroko „vidaus vandenimis“.³⁵ Be to, 2010 metais buvo išsiaiškinta, kad tam tikram skaičiui žmonių, gimusių Seutoje ir Meliljoje, buvo išduoti marokietiški pasai, kuriuose abu Ispanijos miestai buvo įvardijami kaip Maroko Karalystės dalis.³⁶

²⁶ Tittel-Mosser, 356.

²⁷ Cassarino, „An Unsettling Déjà-vu“, 83.

²⁸ Kaiser, 24.

²⁹ Tittel-Mosser, 356.

³⁰ Josep Baqués-Quesada, „Is Morocco operating a grey zone in Ceuta and Melilla?“ *Defence Studies* 23, No. 2 (2023): 199.

³¹ Baqués-Quesada, „Is Morocco operating“, 205.

³² Baqués-Quesada, 205.

³³ *Ibid.*

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

Taip pat literatūroje analizuojama, kaip Marokas taiko civilių mobilizaciją kaip pilkosios zonos įrankį – tiek eilinių gyventojų, tiek valstybės pareigūnų.³⁷ Pavyzdžiui, 2002 metais tuzinas Maroko žandarų simboliškai okupavo už 10 km nuo Seutos esančią mažą, negyvenamą Perechilio salą, dėl kurios tuo metu vyko dvišaliai nesutarimai. Taip pat Šiaurės Afrikos valstybė, siekdama politinių tikslų, mobilizuoja migrantus. 2021 metais įvyko didelio masto migrantų krizė Seutoje, prie kurios, neabejojama, prisidėjo Rabatas.³⁸ Šie veiksmai – nuo simbolinės mažos reikšmės teritorijų okupacijos iki nelegalios migracijos skatinimo – rodo, kaip civiliai tampa svarbia valstybės instrumento dalimi.

Be to, akcentuojama ir Maroko pasitelkiama ekonominė politika – ekonominiai karai.³⁹ Verta atkreipti dėmesį, kad Marokas ekonominį spaudimą kelia Ispanijai jau ilgus dešimtmečius – nuo pat 1959-ųjų.⁴⁰ Jis, siekdamas kaip įmanoma labiau izoliuoti Seutą ir Melilją, plėtoja naują strateginę partnerystę su Kinija, kuri investicijomis prisideda prie Tanžero plėtros ir rodo augantį susidomėjimą šiuo regionu: Kinija vos per kelerius metus įkūrė finansų ir pramonės centrą „Tanger-Tech-City“, kuris laikomas vienu svarbiausių Viduržemio jūros regione.⁴¹ Taip pat Šiaurės Afrikos valstybė yra uždraudusi tam tikrų produktų importą iš Ispanijos eksklavų: 2020-ųjų vasarį Šiaurės Afrikos valstybė iš Seutos neįsileido šviežios žuvies importo sutrikdydama eksklavo ekonominę situaciją ir taip ją izoliuodama – Seuta nesurinko reikiamų mokesčių ir buvo privesta prie „kritinės situacijos“.⁴²

Kitas svarbus aspektas, apie kurį rašo autoriai, yra Maroko ginkluotųjų pajėgų modernizacija.⁴³ Šiaurės Afrikos valstybė persiginkluoja ir įsigyja naują ginkluotę ne tik norėdama reaguoti į Alžyrą bei siekdama išlaikyti Vakarų Sacharos okupaciją, tačiau ir galimai bandydama izoliuoti Seutą ir Melilją.⁴⁴ Šiuo atžvilgiu svarbu ne tik įsigytos ginkluotės kiekis, o ir tai, ar Marokas yra pajėgus sukurti A2/AD (angl. – „Anti-Access/Area-Denial“) strategiją Ispanijos eksklavuose, kurie nėra aiškiai saugomi NATO.⁴⁵

Apibendrinant galima teigti, kad išleistuose moksliniuose straipsniuose atvirkštinis sąlygiškumas dažnu atveju nagrinėjamas per migracijos prizmę, Maroką nurodant kaip pagrindinį šio reiškinio propaguotoją ir įvardijant iš to kylančias problemas tiek Ispanijai, tiek Europos Sąjungai. Vis dėlto migracijos srautų valdymas yra tik vienas iš Maroko galios šaltinių, tačiau tikrai ne vienintelis. Ne ką mažiau svarbų vaidmenį atlieka ir Šiaurės Afrikos valstybės pasitelkiamas

³⁷ Baqués-Quesada, 206.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*, 207.

⁴⁰ Gadea Carpintero García, „Las particularidades de Ceuta y Melilla“ *Revista Dignitas*, No. 5 (2022): 9.

⁴¹ Baqués-Quesada, 207.

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*, 208.

⁴⁵ *Ibid.*

diplomatinis diskursas, kuriam iki šiol skiriama gana mažai dėmesio. Dažnu atveju apsiribojama apibūdinimais, tokiais kaip „nacionalistinis“ / „antikolojinis“⁴⁶, ir iš esmės niekaip plačiau nėra analizuojama. Galima rasti paminėjimų, kad 2010–2019 metais kito Maroko karaliaus Mohammedo VI retorika kintant finansinei paramai iš Europos Maroko atžvilgiu.⁴⁷ Taip pat šiek tiek analizuota prieš Europą nukreipta grasinanti retorika iš Šiaurės Afrikos valstybės valdžios atstovų, kuri, kaip paaiškėjo, vėliau pasitvirtino, mat šimtai migrantų kirtu Seutos sieną.⁴⁸

Nors diskurso centre neretai atsiduria Ispanijos eksklavai, vis dėlto nėra plačiai ištirta, kokie pastarųjų metų naratyvai Marokui leidžia pasinaudoti savo geografinė padėtimi, darant spaudimą Seutai ir Meliljai bei siekiant asmeninių tikslų. Taigi, galima konstatuoti, kad itin trūksta išsamių tyrimų, kaip Šiaurės Afrikos valstybė pasitelkia diskursą kaip galios įrankį.

Iš to kyla šio **darbo problema**: nors neabejojama, kad Marokas naudojami atvirkštinį sąlygiškumą per Seutą ir Melilją, siekdamas parodyti savo galią ir bandydamas gauti finansinių ar politinių naudų, tačiau nėra iki galo aišku, kokie Šiaurės Afrikos valstybės pasitelkiami naratyvai, apimantys Seutą ir Melilją, jam leidžia sustiprinti savo laikyseną.

Tikslas ir uždaviniai

Šio magistro **darbo tikslas** – išanalizuoti, kaip Maroko Karalystė 2021–2022 metais naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius savo diplomatiname diskurse, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga.

Norint pasiekti tikslą, svarbu išsikelti šiuos **uždavinius**:

- 1) Parodyti, kaip diskursas gali būti naudojamas siekiant įgyvendinti atvirkštinį sąlygiškumą.
- 2) Nustatyti kriterijus Maroko Karalystės diskurso apie Seutą ir Melilją analizei.
- 3) Išanalizuoti Maroko Karalystės 2021–2022 metais vartotą diskursą, apimantį Seutą ir Melilją.
- 4) Formuluoti išvadas apie tai, kaip Marokas, siekdamas sustiprinti savo galią, išnaudoja Seutos ir Meliljos įvaizdžius.

Metodologija

Norint išnagrinėti, kaip Maroko Karalystė 2021–2022 metais naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius savo diplomatiname diskurse, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir

⁴⁶ Baqués-Quesada, 205.

⁴⁷ Teevan, 24.

⁴⁸ Kaiser, 23.

Europos Sąjunga, pasirinkta atlikti kokybinį tyrimo metodą: diskurso analizę. Šiame baigiamajame darbe nagrinėjamas Maroko Karalystės diplomatinis diskursas, vartotas 2021–2022 metais. Toks pasirinkimas grindžiamas tuo, kad šiuo laikotarpiu vyko paskutinės dvi didžiausios fiksuotos migrantų krizės Ispanijos eksklavuose (Seutoje – 2021-ųjų gegužę, o Meliljoje – 2022-ųjų birželį), prie kurių didele dalimi prisidėjo pats Marokas ir kurios sulaukė nemažo atgarsio viešojoje erdvėje. Nagrinėjamame dvejų metų periode orientuojamasi į du atskirus atvejus, tačiau kartu ieškoma sąsajų, bandoma išvelgti bendras diskurso vartojimo tendencijas. Šiame darbe analizuojamas Maroko Karalystės diplomatinis diskursas, kuriame atsispindi Šiaurės Afrikos šalies laikysena Seutos ir Meliljos atžvilgiu, t. y. užsienio reikalų ministerijos komunikacija, straipsniai Maroko žiniasklaidoje. Pasirinkta analizuoti tekstus anglų ir prancūzų kalbomis, mat būtent jomis Marokas komunikuoja daugiausia, be kita ko, prancūzų kalba, nors ir nėra oficiali šalies kalba, tačiau plačiai vartojama valstybiniu lygmeniu. Taip pat toks pasirinkimas atliktas atsižvelgiant į kalbų mokėjimo lygį.

Aktualumas

Ispanijos ir Maroko užsienio politikos klausimai Lietuvos akademiniuose darbuose yra retai sutinkamos temos, o mokslinių darbų apie Seutą ir Melilją lietuvių kalba iš viso nėra. Be kita ko, moksliniuose straipsniuose kalbama apie tai, kad Marokas per vidutinės trukmės laikotarpį galėtų kėsintis į Ispanijos teritorinį vientisumą,⁴⁹ todėl ypač aktualu atkreipti didesnę dėmesį į Maroko ir Ispanijos santykius. Analizei pasirinkta nagrinėti diplomatinį diskursą, mat šio diskurso studijoms iki šiol nėra skirta pakankamai dėmesio – diplomatinio diskurso žanro tyrimų trūksta.⁵⁰ Taip pat migracijos srautų iš globaliųjų Pietų didėjimas stiprina poreikį suprasti, kaip valstybės gali išnaudoti atvirkštinį sąlygiškumą ir diskursą.

Darbo struktūra

Šis magistro darbas struktūruojamas į kelias dalis: jį sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, literatūros ir šaltinių sąrašas, santrauka anglų kalba. Pirmajame skyriuje – teorinėje magistro darbo dalyje – pagrindinis dėmesys skiriamas atvirkštiniam sąlygiškumui ir diplomatiniam diskursui – teorijoms, kurios sudaro pagrindą šiame baigiamajame darbe. Antrajame skyriuje apibrėžiama tyrimo metodologija – nusakomos priežastys, kodėl buvo pasirinktas atitinkamas metodas atliekant tyrimą. Trečiajame skyriuje – empirinėje magistro darbo dalyje – aptariami Maroko ir Europos Sąjungos diplomatiniai santykiai, vyrausios krizės bei diskurso tendencijos, gilinamasi į Ispanijos eksklavų istorinį kontekstą, taip pat apibūdinamos 2021-ųjų ir 2022-ųjų migrantų krizių Seutoje ir Meliljoje

⁴⁹ Baqués-Quesada, 2009.

⁵⁰ Carvalho, Evandro Menezes de, *Semiotics of International Law: Trade and Translation* (Dordrecht: Springer, 2011), 54.

aplinkybės. Galiausiai analizuojamas 2021–2022 metais Maroko Karalystės vartotas diplomatinis diskursas apie Ispanijos eksklavus, randamas Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacijoje ir Maroko žiniasklaidoje. Išvadose pateikiamas magistro darbo teorinės ir empirinės dalių apibendrinimas.

1. Teorinė dalis

Šio magistro darbo pagrindas – atvirkštinio sąlygiškumo reiškinys. Pirmuosiuose teorinės dalies skyriuose kalbama ne tik apie atvirkštinį, bet ir politinį sąlygiškumą, mat pastarasis laikomas šio reiškinio pirmtaku. Kadangi atvirkštinis sąlygiškumas paprastai nagrinėjamas per migracijos prizmę, dėmesys skiriamas ir migracijos diplomatijai bei mobilumo partnerystei, t. y. santykių pobūdžiui tarp Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių aptarti. O siekiant geriau suprasti pastaruosius santykius migracijos klausimais, gilinamasi ir į diplomatinį diskursą, kadangi tai yra švelniosios galios priemonė, kurioje užkoduotos atvirkštinio sąlygiškumo apraiškos.

1.1. Politinis ir atvirkštinis sąlygiškumas

Suvokiant tai, kad Maroko pasitelkiamas spaudimas, nukreiptas prieš Ispaniją (ir Europos Sąjungą), kelia realių grėsmių, svarbu įsigilinti, kas leidžia Šiaurės Afrikos valstybei taip elgtis. Visa tai galėtų geriau paaikškinti terminas „reverse conditionality“ (liet. – „atvirkštinis sąlygiškumas“), tačiau, norint suprasti jo esmę, visų pirma reikėtų atkreipti dėmesį į šio principo pradininką – politinį sąlygiškumą.

Politinį sąlygiškumą reikėtų suprasti kaip mechanizmą, pagal kurį būtų sprendžiama, kaip įgyvendinti Europos Sąjungos priemonės.⁵¹ Ši sąvoka neretai siejama su Europos Sąjungos išorės veiksmais, pavyzdžiui, migracijos kontrolės valdymo klausimais. Sąlygiškumas atlieka pagrindinį vaidmenį Europos Sąjungos užsienio politikoje – santykiai su daugeliu pasaulio valstybių grindžiami būtent šia koncepcija.⁵² Visgi koncentravimasis į politinį sąlygiškumą kelia nemažai problemų. Europos Sąjunga bando koreguoti savo santykius su Šiaurės Afrika ir Artimaisiais Rytai bandydama išsiversti su priemonėmis, o ne permąstydamas santykių pobūdį.⁵³ Tam, kad būtų galima kalbėti apie lygiavertiškesnius santykius, reikia permąstyti tarpusavio priklausomybę ir nusistatyti bendrus interesus.⁵⁴

Kalbant apie atvirkštinį sąlygiškumą, verta pabrėžti, kad tai – labai senas reiškinys, atsirandantis dėl ypač glaudžių tarpusavio santykių, dėl kurių tarptautiniai veikėjai – tiek valstybiniai, tiek nevalstybiniai – gali pasinaudoti turimomis galiomis siekdami įvairių tikslų, kaip antai sukurti ir nustatyti reagavimo į bendradarbiavimą sąlygas, padaryti jas įmanomas ir priimtinas kitiems veikėjams.⁵⁵ Tokia dinamika rodo, kad net ir mažiau galios turintys mažesni veikėjai, tinkamai įvertinę savo strateginę padėtį, gali pasiekti norimų sąlygų. O centre esantys veikėjai nuo periferinių

⁵¹ Rosa Balfour, „EU Conditionality after the Arab Spring“ *IEMed* 16 (2012): 7.

⁵² Balfour, „EU Conditionality“, 7.

⁵³ Balfour, 7.

⁵⁴ *Ibid*, 8.

⁵⁵ Cassarino, 82.

veikėjų primetamų sąlygų tampa priklausomi ir paprasčiausiai neturi kitos išeities, kaip tik sutikti su jomis, kad galėtų bendradarbiauti.⁵⁶

Kitaip tariant, atvirkštinis sąlygiškumas – situacija, kai trečioji šalis perima derybas ir reikalauja finansinės bei politinės paramos mainais į bendradarbiavimą su Europos Sąjunga.⁵⁷ Ši derybinį manevrą gana dažnai išnaudoja šalys, kurios turi pranašumą geografiniu atžvilgiu. Atvirkštinį sąlygiškumą reikėtų suprasti kaip santykių dinamikos pokytį, kai mažiau galių turinti valstybė suranda būdą kalbėtis ir derėtis su galingesne organizacija beveik kaip su sau lygia. Kitaip tariant, vyrauja asimetriški galios santykiai. Atvirkštinės sąlygos susipina su įgalinimu, tarpusavio priklausomybe ir prisitaikymu bei apibrėžia sudėtingą tarptautinę sistemą, kurioje įtaka yra daugiakryptė.⁵⁸ Tokio pobūdžio santykiai paprastai balansuoja tarp bendradarbiavimo ir spaudimo.⁵⁹

Akivaizdu, kad atvirkštinės sąlygos Europos Sąjungai kelia tam tikrų iššūkių. Pirmiausia, nėra nustatyta normatyvinio reikalavimo dėl atvirkštinio sąlygiškumo.⁶⁰ Pabrėžtina tai, kad Europos Sąjunga sąlygiškumo mechanizmu, t. y. reformomis, siekia pagerinti žmogaus teises, teisinę valstybę ir trečiųjų šalių demokratiją.⁶¹ Tačiau kai trečiosios šalys taiko atvirkštines sąlygas, normų nesiekama perduoti, o veikiau daugiau dėmesio skiriama tikslinei naudai.⁶² Be to, Europos Sąjungos sąlygiškumas yra nukreiptas į ilgalaikius sprendimus, apimančius teisėkūros, administracinius ir institucinius pokyčius trečiosiose šalyse, tačiau pastarosios dažnu atveju teikia pirmenybę savo trumpalaikiams tikslams bei strateginiams interesams.⁶³ Taip pat kyla problemų, kaip įgyvendinti įgalinimą, mat Europos Sąjunga yra linkusi pasitelkti pozityvias sąlygas (pavyzdžiui, suteikti finansinę pagalbą, pagelbėti prekybos srityje, liberalizuoti vizos išdavimą ar derėtis dėl įstojimo į Europos Sąjungą) vietoj negatyviųjų.⁶⁴ Tačiau atvirkštinės sąlygos neretai pasireiškia šantažu, griežtomis derybos ar net įtakos įgijimu per prievartą.⁶⁵

Atvirkštinis sąlygiškumas dažniausiai analizuojamas per migracijos prizmę, tad svarbu apsibrėžti su šia sritimi susijusias sąvokas. Migracijos diplomatija – viena iš jų, paprastai išskiriami keli jos tipai – prievartinė arba kooperatinė.⁶⁶ Prievartinė diplomatija – tai valstybės grasinimas ar

⁵⁶ Cassarino, „An Unsettling Déjà-vu“, 82.

⁵⁷ Tittel-Mosser, 353.

⁵⁸ Jean-Pierre Cassarino, „Multi-layered Cooperation on Readmission in the Euro-Mediterranean and Euro-African Areas“, kn. *Cooperation on Readmission in the Euro-Mediterranean Area and Beyond: Lessons Learned and Unlearned*, sud. Jorge Piñera Álvarzer (Barselona: European Institute of the Mediterranean, 2023), 27.

⁵⁹ Cassarino, „Multi-layered Cooperation“, 27.

⁶⁰ Müge Dalkıran, „New Approaches to Conditionality in EU-Turkey Relations: Assessing the Role of Irregular Migration“ *Oasis*, No. 39 (2023): 137.

⁶¹ Dalkıran, „New Approaches to Conditionality“, 137.

⁶² Dalkıran, 137.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Tsourapas, „Migration diplomacy“, 4–5.

veiksmai, kuriais siekiama paveikti migracijos srautus į pasirinktą valstybę (arba iš jos), ar joje esančius gausius migrantų būrius kaip bausmę, jeigu atitinkama valstybė nesutiks su aiškiai išreikštu politiniu ar ekonominiu reikalavimu.⁶⁷ Ši diplomatija vykdoma keliais atvejais: jeigu grasinama jėga, griebiamasi smurto ar vadovaujamas vienašališku požiūriu į tarpvalstybines derybas.⁶⁸ Tarpvalstybinį siekį bendradarbiauti paaiškina kooperatinės diplomatijos sąvoka. Tokios diplomatijos pagrindas – tarpvalstybinės derybos, kuriomis siekiama abiem pusėms naudingų susitarimų, nekurstant agresijos.⁶⁹ Atkreiptinas dėmesys, kad nemaža dalis globaliųjų Pietų valstybių tiek prievartinę, tiek kooperatinę diplomatiją laiko tradicinėmis, o riba tarp šių migracijos diplomatijos tipų neretai sunkiai nustatoma.

Kadangi apie atvirkštinį sąlygiškumą dažniausiai kalbama migracijos kontekste, nemažo dėmesio sulaukia ir mobilumo partnerystės klausimas. Kalbant apie mobilumo partnerystės įgyvendinimą tarp Europos Sąjungos, jos valstybių narių ir trečiųjų šalių, galima matyti atvirkštinio sąlygiškumo užuomazgų.⁷⁰ Mobilumo partnerystė – neįpareigojančios priemonės, kurias sudaro Europos Sąjunga, suinteresuotos valstybės ir trečioji šalis, siekiant su pastarąja bendradarbiauti migracijos ir prieglobsčio klausimais.⁷¹ Nors mobilumo partnerystės grindžiamos savanoriškumu, iš tikrųjų jose atsispindi galios disbalansas.

Mobilumo partnerystėse neretai atveju derinami tiek Europos Sąjungos, tiek trečiųjų šalių interesai, pavyzdžiui, sprendžiant migracijos krizes. Kaip teigiama 2015-ųjų Europos migracijos darbotvarkėje, Europos Sąjunga mato poreikį ir yra linkusi bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis siekdama mažinti nelegalią migraciją.⁷² Europos Sąjunga yra pateikusi komunikatą, kuriuo pagal Europos migracijos darbotvarkę yra nustatyta nauja migracijos partnerystės su trečiosiomis šalimis programa (angl. – „Migration Partnership Framework“) – joje pabrėžiamas priimančiųjų bendruomenių ir atitinkamų institucijų gebėjimų stiprinimas.⁷³

Tiek Europos Sąjunga, tiek trečioji šalis gali daryti įtaką viena kitai pasitelkdama mobilumo partnerystę. Vis dėlto, Europos Sąjunga dažnu atveju turi derybų kontrolę savo rankose, todėl trečiosios šalys yra linkusios prisitaikyti prie Bendrijos siūlomų sąlygų, pavyzdžiui, tiek politiniais, tiek ekonominiais klausimais. Mobilumo partnerystė laikoma švelniosios teisės instrumentu ir nebūtinai būna subalansuota bei ne visada grindžiama realiu bendradarbiavimu.⁷⁴ Taigi, pasitelkdama

⁶⁷ Tsourapas, 5

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*, 2.

⁷⁰ Tittel-Mosser, 350.

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Ibid.*, 351–352.

sąlygiškumo mechanizmą santykiuose su trečiosiomis šalimis, Europos Sąjunga gali veiksmingai skleisti savo normas ir skatinti trečiąsias šalis priimti naujus įstatymus. Tokiu būdu Europos Sąjunga tampa galinga struktūra.

Priėmus „daugiau už daugiau“ sąlygiškumą (angl. – „more for more“ conditionality“), t. y. padidėjus tarpusavio priklausomybei tarp Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių kovojant su neteisėta migracija, pastebima, kad galios santykiai pasikeitė kai kurių trečiųjų šalių naudai.⁷⁵ Šalys, turinčios didelę derybinę galią, gali Europos Sąjungai primesti atvirkštinį sąlygiškumą. Jis gali pasireikšti kaip atsisakymas sudaryti susitarimus su Europos Sąjunga ar atitikti Europos Sąjungos išorinės migracijos politikos keliamus lūkesčius. Nepaisant to, kad mobilumo partnerystės iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti vienašališkos trečiųjų valstybių atžvilgiu, pastarosios taip pat gali turėti įtakos, pavyzdžiui, derantis dėl readmisijos susitarimų.⁷⁶

Readmisija ne Europos Sąjungos šalyse nėra populiarus reiškinys.⁷⁷ Žvelgiant į Europos ir Afrikos kontekstą, net ir esant abipusiems interesams, valstybiniai veikėjai nėra linkę plėtoti bendradarbiavimo readmisijos srityje, nepaisant išreikštų įsipareigojimų tai stiprinti, kadangi jų interesai ir tikslai labai skiriasi.⁷⁸ Nenuoseklų bendradarbiavimą valdant migracijos srautus galima paaiškinti tuo, kad Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos valstybės praeityje buvo kolonizuotos, o šią nuoskaudą jos nešiojasi iki šių dienų. Tai galima laikyti postkolonijinio pasipriešinimo forma arba motyvuoti emancipacija nuo buvusios kolonijinės galios.⁷⁹ Svarbu pabrėžti tai, kad, vyraujant interesų trūkumui, nenorima tvarkytis su trečiųjų šalių piliečiais. Taip pat savi išvykę žmonės siunčia pinigų perlaidas ir kitais būdais prisideda prie šalies vystymosi, emigracija mažina socialinį spaudimą režimams. Tam tikros Europos Sąjungai nepriklausančios šalys Viduržemio jūros regione ir Afrikoje supranta užimančios strateginę padėtį, kuri sustiprina jų pretenzijas bei preferencijas bendraujant su Europos Sąjungos valstybėmis ir leidžia primesti atvirkštines sąlygas.⁸⁰

Taigi, tai, kaip elgiasi Marokas, galima užtikrintai vadinti atvirkštiniu sąlygiškumu, kadangi Šiaurės Afrikos valstybė diktuoja bendradarbiavimo sąlygas, neretai grįstas finansinėmis ar politinėmis naudomis ir nuolaidomis, su kuriomis kitos valstybės ar organizacijos turi sutikti, jeigu nori vystyti bendradarbiavimą visoms pusėms rūpimais klausimais. Atvirkštinio sąlygiškumo principas paprastai taikomas migracijos kontekste, ypač sprendžiant su mobilumo partnerystėmis susijusius klausimus. Šiaurės Afrikos valstybės gebėjimas naudoti atvirkštinį sąlygiškumą –

⁷⁵ Tittel-Mosser, 353.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Cassarino, 30.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ *Ibid.*, 31.

trečiosios šalies galios išraiška, tačiau galia apsiriboja ne vien veiksmais – ji slypi ir diplomatiniam diskurse.

1.2. Diplomatinis ir politinis diskursas

Kalbą galima laikyti diplomatine priklausomai nuo žiūros kampo. Visų pirma, tai yra vienos tautos ar kitos didelės žmonių grupės vartojama kalba.⁸¹ Galima manyti, kad tokios situacijos – gana retos, mat skirtingos tautos dažnu atveju turi savo atskiras kalbas, tačiau esama ir tam tikrų išimčių. Pavyzdžiui, vokiečių kalbą vartoja tiek vokiečiai, tiek austrai, bet tai nebūtinai reiškia, kad nėra ryškių skirtumų, kaip ta pati kalba vartojama skirtingose valstybėse.⁸² Antra, tai yra specialus būdas išreikšti subtilius diplomatinės profesijos poreikius, be to, kalba diplomatijoje gali reikšti tam tikrą išraiškos formą, stilių, būdą ar toną.⁸³ Galiausiai šis terminas gali būti suprantamas kaip žodinė ar nežodinė minčių ar jausmų išraiška.⁸⁴ Žodinis bendravimas – diplomatinio darbo pagrindas, tuo tarpu nežodinė komunikacija, šiais laikais daugiausia apimanti bendravimą virtualioje erdvėje, yra ištis naudinga, greita, bet ji negali atstoti asmeninio ryšio – gyvo, šilto ir konfidencialaus pokalbio.⁸⁵

Diplomatinis diskursas – tai yra priemonė, kurią pasitelkdami pasaulio lyderiai kuria naratyvus, suteikiančius prasmę jų veiksams.⁸⁶ Jie vėliau pasirodo įvairiose žiniasklaidos priemonėse, vadinasi, pasiekia nemažai žmonių. Žvelgiant iš politinės komunikacijos perspektyvos, diplomatinis diskursas nusako ginčų ir (arba) galios palaikymo žaidimus, įgalina politines derybas ir leidžia identifikuoti aljansus.⁸⁷ Pagrindinės bet kokio strateginio naratyvo, kuriamo diplomatinuose diskursuose, savybės yra įtikinėjimas, neatvirumas ir įkalbinėjimas.⁸⁸

Verta pažymėti, kad diplomatija apima užsienio politikos sprendimus, kurie pasireiškia diskursyviai. Ji neapsiriboja tik diplomatiniais reikalais, bet ir netiesiogiai ar atvirai įsilieja į žurnalistinį bei politinį diskursą.⁸⁹ Diplomatinė veikla visuomet priklauso nuo vidaus ar užsienio interesų, kurie artikuliuojami per diplomatinį diskursą. Galima teigti, kad strateginis diskursų naudojimas sprendžia tautų tapatybės ir viešojo įvaizdžio klausimus tarptautiniu lygmeniu. Susidaro įspūdis, kad diplomatinis diskursas yra socialiai konstruojamas. Jis nėra tik diplomatijos įrankis – dėl glaudžių sąsajų su politika diplomatinį diskursą galima laikyti politinio diskurso subkategorija.

⁸¹ Stanko Nick, „Use of Language in Diplomacy“, kn. *Language and Diplomacy*, sud. Jovan Kurbalija ir Hannah Slavik (Msida: *DiploProjects*, 2001), 39.

⁸² Nick, „Use of Language“, 40.

⁸³ Nick, 39.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*, 43–44.

⁸⁶ Pedro Chapaval Pimentel ir Luciana Panke, „Diplomatic discourses: are they an object of Political Communication research?“ *Intercom: Revista Brasileira de Ciências da Comunicação* 43, No. 2 (2020): 54.

⁸⁷ Pimentel ir Panke, „Diplomatic discourses“, 54–56.

⁸⁸ Pimentel ir Panke, 55.

⁸⁹ *Ibid.*, 54.

Daugelį amžių diplomatijos funkcijos buvo sutelktos į keturias pagrindines sritis, kuriose kalba atlieka pagrindinį vaidmenį. Pirmiausia galima išskirti vienos šalies atstovavimą esant kitoje šalyje, t. y. veikimą dėl kitų žmonių, mat diplomatai atstovauja siunčiančios valstybės politiniams, ekonominiams, strateginiams ir kariniams interesams.⁹⁰ Antra, siunčiančios valstybės ir jos piliečių interesų ginimas ir apsauga pagal tarptautinę teisę priimančioje valstybėje.⁹¹ Trečia, derėjimasis su priimančios valstybės vyriausybe, mat derybos – tai pagrindinė priemonė, skirta valdyti valstybių ir kitų šalių konfliktus, pavyzdžiui, siekiant išspręsti problemas ar užtikrinti bendradarbiavimą.⁹² Galiausiai rengiamos ataskaitos – teisėtais būdais renkama informacija apie priimančią šalį, kuri vėliau perduodama siunčiančiai valstybei.⁹³

Diplomatinis diskursas neretai persidengia su politiniu diskursu, tačiau esama tam tikrų skirtumų. Pagrindinė funkcija politikoje yra įtikinėjimas, kuriuo siekiama keisti požiūrį, įsitikinimus, daryti įtaką auditorijos pasirinkimui, o, sugebėjus įtikinti, galima pakeisti kito veikėjo elgesį.⁹⁴ Tradiciškai įtikinėjimas aiškinamas per tris Aristotelio pasiūlytas sąvokas – vartojamos tokios apibrėžtys kaip patosas (apeliavimas į emocijas), logosas (tinkamos argumentacijos naudojimas) ir etosas (apeliavimas į gerą kalbėtojo charakterį).⁹⁵ Kalbėtojai siekia ne tik racionaliai argumentuoti, bet ir sukurti emocinį ryšį bei įtvirtinti savo, kaip autoritetingo veikėjo, įvaizdį.

Tiek diplomatinį, tiek politinį diskursą sieja trys pagrindinės funkcijos ir tikslai. Galima išskirti komunikaciją, derybų vedimą ir susitarimo pasiekimą.⁹⁶ Komunikacija – tiek žodinė, tiek nežodinė – yra bene svarbiausia diplomatinio tarpininkavimo ir politinio diskurso forma, tuo tarpu derybos – tai diskusijų, tikslų išsigryninimo procesas, kurio metu pasiekiamas kompromisas, o susitarimas – tai derybų rezultatas.⁹⁷ Vadinas, tokios sąvokos kaip „politika“ ir „diplomacija“ apibūdina tarpusavio sąveiką tarp įvairių grupių, pavyzdžiui, nuo smulkių organizacijų iki valstybių. Diplomatai atstovauja savo valstybės interesams, nepaisant to, kaip jiems seksis atlikti savo pareigas – ar jie prisidės prie takaus sugyvenimo, ar galbūt atvirkščiai – paskatins įtampą.

Verta pabrėžti, kad tiek politiniu, tiek diplomatiniu diskursu siekiami tikslai neretai atveju įgyvendinami vien pasitelkiant kalbą ir retorines priemones. Taip yra todėl, kad kalba nėra tik politinę tikrovę atspindinti priemonė – tai yra slaptas galios šaltinis, kuris leidžia jos vartotojams daryti įtaką

⁹⁰ Rouzanna Arakelyan ir Astghik Avetyan, „The General and the Specific in Political and Diplomatic Discourses“ *Foreign Languages in Higher Education* 21, No. 1 (2017): 4.

⁹¹ Arakelyan ir Avetyan, „The General“, 4.

⁹² Arakelyan ir Avetyan, 4.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*, 5.

⁹⁷ *Ibid.*

įvykių eigai.⁹⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad abu diskurso tipai atlieka tam tikrą kalbos funkciją. Politiniame diskurse pagrindinė funkcija yra reguliuojamoji, t. y. adresato veiklos reguliavimo ir jo motyvavimo procesas, kuri taip pat būdinga viešajai diplomatinio diskurso formai.⁹⁹ Tuo tarpu kalbant apie instrumentinę diskurso funkciją, jis atlieka keletą užduočių, kaip antai orientavimo – tikrovės vizijos formavimo komunikacijos partneriams – funkciją, taip pat integracijos ir socialinės diferenciacijos funkcijas, pasireiškiančias įvairiuose diplomatinio diskurso žanruose, atsispindinčiuose žiniasklaidoje.¹⁰⁰ Susidaro įspūdis, kad diplomatinio ir politinio diskurso tikslai iš esmės sutampa, tik šiek tiek akcentuojami kiti dalykai. Politiniame diskurse pabrėžiama kova dėl galios, o diplomatiniam – šalies ir jos piliečių interesų apsauga.

Politiniame ir diplomatiniam diskurse yra pasitelkiami specialūs netiesioginiai ar tiesioginiai žymekliai, naudojamos ideologinės politinių terminų konotacijos ir specialus žodynas.¹⁰¹ Tokie kalbiniai pasirinkimai neretu atveju prisideda prie viešosios nuomonės formavimo ir nukreipia auditorijos dėmesį į pageidaujamas temas. Atkreiptinas dėmesys, kad kalbos gali būti nagrinėjamos semantiniu – kalbos vienetų reikšmės – lygmeniu. Politinėse ir diplomatinėse kalbose paprastai iškomunikuojama daugiau, nei pasakoma – į leksikos vienetus reikia žiūrėti giliau, nepasiribojant tik žodynu, ir bandyti atpažinti dviprasmybes.

Taigi, politinis ir diplomatinis diskursas turi tiek panašumų, tiek skirtumų. Abi šios sąvokos yra glaudžiai susijusios, tačiau politiniame diskurse labiau pabrėžiama kova dėl galios, o diplomatiniam – šalies ir jos piliečių interesų apsauga. Diplomatiniam diskursui dažnu atveju tenka mažesnis dėmesys, kadangi jis laikomas politinio diskurso subkategorija. Iš esmės diskursą reikėtų suprasti kaip priemonę, socialinį konstruktą, kuris formuoja tarptautinius santykius, tapatybes ir viešąjį įvaizdį.

1.3. Diskursas ir atvirkštinis sąlygiškumas

Atvirkštinis sąlygiškumas – galios išraiška, o diskursas yra viena iš priemonių ją skleisti. Jį galima laikyti švelniosios galios įrankiu, mat diskursas leidžia mažiau galios turintiems veikėjams primesti savo sąlygas ir daryti psichologinį spaudimą galingesniems subjektams.

Marokas pasitelkia įvairias diskurso strategijas siekdamas įgyvendinti atvirkštinį sąlygiškumą. Panašu, kad Šiaurės Afrikos valstybė naudoja rėminimo strategiją, pabrėždama moralinius aspektus. Pavyzdžiui, Marokas vartoja tokią diplomatinę kalbą, kad susidaro įspūdis, jog migracijos kontrolė – bendra Europos Sąjungos ir Maroko atsakomybė, o ne Europos Sąjungos primesta prievolė. Toks

⁹⁸ Arakelyan ir Avetyan, 5–6.

⁹⁹ *Ibid.*, 6.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ *Ibid.*

akcentų dėliojimas leidžia Šiaurės Afrikos valstybei sukurti įvaizdį, kad jis – lygiavertis veikėjas, galintis diktuoti savo sąlygas, o tai glaudžiai siejasi su atvirkštiniu sąlygiškumu, kurio esmė – trečiųjų šalių derybinių galių perėmimas į savo rankas. Šiaurės Afrikos valstybė iš Europos neretai prašo finansinių ar politinių nuolaidų mainais į bendradarbiavimą su Europos Sąjunga.¹⁰² Marokas geba diskursyviai taikyti atvirkštinį sąlygiškumą – jam pavyko įtikinti Europos Sąjungą, kad parama jo Nacionalinei imigracijos ir prieglobsčio strategijai yra būtina, – dėl šios priežasties 2018 metais Šiaurės Afrikos valstybė gavo bene 150 milijonų eurų paramos kovai su migracijai.¹⁰³

Taip pat mažiau galios turintys veikėjai aktyviai skleidžia savo įtaką pasitelkdami medijas, kad galėtų paprasčiau formuoti nuomonę viešojoje erdvėje ir pasiektų didesnę auditoriją. Skleidžiama informacija, neatsižvelgiant į tai, ar ji yra teisinga, ar galbūt yra propagandos išraiška, dalį visuomenės įtikina ir formuoja atitinkamą įvaizdį.

Remiantis 2024-ųjų žiniasklaidos laisvės indeksu, Marokas užima 129 vietą iš 180 šalių – valdžios institucijos bando kaip įmanoma labiau perimti žiniasklaidą į savo rankas, dabartinė vyriausybė sugriežtino žiniasklaidos kontrolę.¹⁰⁴ Ataskaitoje teigiama, kad nepriklausoma Maroko žiniasklaida patiria reikšmingą spaudimą, šalyje gausu propagandos ir dezinformacijos, kuri tarnauja vyriausybės politinei darbotvarkei.¹⁰⁵ Vadinas, Šiaurės Afrikos valstybės valdžia yra užsitikrinsi galimybę jai palankiu diskursu skleisti galią ne tik per valstybines institucijas, jas reprezentuojančius asmenis, bet ir žiniasklaidos kanalus, o tai dar labiau sustiprina valstybės pozicijos sklaidą bei didina šalies galią. Kaip teigia britų lingvistikos profesoriaus Normanas Fairclough, galia iš dalies yra diskursas, o diskursas iš dalies yra galia – jie skirtingi, bet ne atskiri, kadangi įsilieja vienas į kitą.¹⁰⁶ Pasak jo, diskursas gali būti „internalizuotas“ į galią ir atvirkščiai.¹⁰⁷

Taigi, į diskursą atvirkštinio sąlygiškumo kontekste galima žvelgti kaip į netradicinį būdą galiai skleisti. Maroko pasitelkiamas diskursas yra neretai traktuojamas kaip vienas iš Šiaurės Afrikos valstybės naudojamų pilkosios zonos įrankių,¹⁰⁸ kuriuos iš esmės galima suprasti kaip švelniosios galios išraišką. Marokas naudoja įvairius mechanizmus galiai skleisti – jo įtakoje aktyvi žiniasklaidos kontrolė: šalis kontroliuoja didžiąją dalį šalies transliuotojų, didžioji dauguma spaudos priklauso verslo atstovams,¹⁰⁹ dalis naujienų portalų priklauso Maroko vyriausybei. Atsižvelgiant į tai, dalį

¹⁰² Tittel-Mosser, 353.

¹⁰³ Kaiser, 24.

¹⁰⁴ *Reporters without borders*, „Morocco / Western Sahara“, RSF, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://rsf.org/en/country/morocco-western-sahara>

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Norman Fairclough, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (London and New York: Routledge, 2010, antras leidimas), 4.

¹⁰⁷ Fairclough, *Critical Discourse Analysis*, 4.

¹⁰⁸ Baqués-Quesada, 205.

¹⁰⁹ BBC, „Morocco media guide“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 2 d., <https://www.bbc.com/news/world-africa-14123019>

Maroko žiniasklaidos galima traktuoti kaip diplomatinio diskurso kūrėją, mat ji net tik kad nešališkai dalijasi šalies pareigūnų citatomis, didindama jų sklaidą, bet ir formuoja patį diskursą, atspindintį vyriausybės poziciją. Valstybė yra linkusi skleisti tikrovės neatitinkančią informaciją, o diplomatiijoje vartoja tokią kalbą, kuri leistų derybas pasukti Šiaurės Afrikos valstybei tinkama linkme ir išsireikalausti politinių ar finansinių naudų.

Taigi, diskursas gali tapti labai svarbia priemone, įgyvendinant atvirkštinio sąlygiškumo principą. Kalbėdamos į išorę, trečiosios šalys, šiuo atveju Marokas, gali strategiškai laviruoti tarp stipresniosios galios tikslų palaikymo ir diskursyvinio priešinimosi arba nuolatinių priminimų, jog jie yra primetami. Pavyzdžiui, varijuoti nuo bendros atsakomybės akcentavimo migracijos srityje iki kaltinimo ar spaudimo išreiškimo. Tuo tarpu kalbėdamos į vidų, trečiosios šalys gali arba priimti stipresniosios galios rėminimą, arba skatinti priešinimąsi jos įtakai. Taip diskursas ne tik atspindi galios dinamiką, bet ir tampa aktyvia jos formavimo priemone.

2. Tyrimo metodologija

Šiame skyriuje įvardijamas nagrinėjamas diskursas ir nusakomos priežastys, kodėl buvo pasirinktas konkretus metodas atliekant tyrimą. Tyrimo metodologijoje išskiriamas tyrimo metodas, analizuojamas periodas, įvardijami šaltiniai, iš kurių buvo renkami duomenys, bei nusakoma tyrimo struktūra ir kriterijai.

Norint atsakyti į iškeltą magistro darbo klausimą, kaip Maroko Karalystė 2021–2022 metais naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius savo diplomatiniam diskurse, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga, darbe pasitelkiamas kokybinis tyrimo metodas: diskurso analizė. Atliekama Maroko Karalystės diplomatinio kurso, kuriame tiesiogiai ar netiesiogiai atsispindi Seutos ir Meliljos įvaizdžiai, analizė. Duomenys renkami atsižvelgiant į tai, kokiomis aplinkybėmis Šiaurės Afrikos valstybė pasisako apie Seutą ir Melilją, kur ši kalba randama (Maroko užsienio reikalų ministerijos interneto svetainėje ar Maroko žiniasklaidoje) ir kelintais metais ji pasakyta (2021 ar 2022 metais). Renkant duomenis empirinei magistro darbo daliai, ieškoma, kaip Maroko valdžios atstovai iš neigiamos perspektyvos pasisako apie Seutą ir Melilją paskutinių didžiausių migracijos krizių (Seutoje – 2021-ųjų, Meliljoje – 2022-ųjų) kontekste. Pagrindinis akcentas sutelkiamas į migracijos sritį. Analizuojama ir interpretuojama, kaip Maroko Karalystės pasitelkiamas diskursas apie Seutą ir Melilją, panaudojamas santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga, įgalina Šiaurės Afrikos valstybę.

Tyrimo metodas. Šiame magistro darbe remiamasi kritinės diskurso analizės metodu. Vienas žinomiausių šio reiškinių tyrėjų britų kalbininkas Normanas Fairclough diskursą aiškina per tris dimensijas – ši sąvoka tuo pačiu metu yra suvokiama kaip kalbinis tekstas (sąlytinis ar rašytinis), diskursyvi praktika (teksto kūrimas ir interpretavimas) bei sociokultūrinė praktika.¹¹⁰ Diskurso analizės metodą sudaro lingvistinis kalbos teksto aprašymas, diskursyvinių procesų ir teksto santykio aiškinimas bei diskursyvinių procesų ir socialinių proceso santykio aiškinimas.¹¹¹ Teksto analizė yra formos ir prasmės analizė – N. Fairclough pažymi, kad svarbu nagrinėti ne tik gramatiką, žodyną, sakinių struktūras,¹¹² bet ir skirti dėmesio prielaidoms, implikacijoms, metaforoms ir nuoseklumui¹¹³ – visa tai gali padėti atpažinti iš pirmo žvilgsnio nematomas prasmes. Kritine diskurso analize iš esmės siekiama išsiaiškinti būdus, kaip susipina diskursas ir ideologija.¹¹⁴ Svarbu pabrėžti tai, kad ši analizė dažniausiai apima politinių tikslų nagrinėjimą.¹¹⁵ Diskurso analizei gali būti priskiriami ne tik

¹¹⁰ Fairclough, 132.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *Ibid.*, 94.

¹¹³ *Ibid.*, 60.

¹¹⁴ Barbara Johnstone ir Jennifer Andrus, *Discourse Analysis* (New Jersey: John Wiley & Sons, 2024), 53.

¹¹⁵ Johnstone ir Andrus, *Discourse Analysis*, 53.

tekstai, bet ir vizualusis turinys, pavyzdžiui paveikslėliai – jie gali būti nagrinėjami panašiu principu, kaip ir tekstai.¹¹⁶

Tuo tarpu sociologijos profesorė Audronė Telešienė, kalbėdama apie vyraujančias diskurso apibrėžtis, atkreipia dėmesį į dvi prizmes: diskursas gali būti suvokiamas dvejopai – tiek kaip „tam tikra subkultūra arba kaip ypatingos interakcijos arena, kur socialiniai veikėjai įvairiomis formomis artikuliuoja savo idėjas, vertybes bei požiūrius“, tiek kaip „tai, kas yra pasakyta ar parašyta socialinio veikėjo“.¹¹⁷ Be kita ko, ji kalba ne tik apie teorinę, bet ir empirinę prieigą. Anot jos, pravartu operacionalizuoti šią apibrėžtį, akcentuojant tokius elementus kaip dėmesio objektas (tema ar klausimas), turinys (objektą aprašantys ir vertinantys teiginiai), diskurso dalyviai bei diskurso kontekstas.¹¹⁸ Profesorė pažymi, kad diskursą galima nagrinėti nebūtinai įtraukiant visus elementus – vienas iš būdų yra diskurso objekto, turinio ir dalyvio nagrinėjimas, o kitas – diskurso turinio ar objekto sąsajų su kontekstu analizė.¹¹⁹

Tyrimo periodas. 2021–2022 metai: akcentuojama migrantų krizė Seutoje, vykusį 2021-ųjų gegužės 17–18 dienomis, ir migrantų krizė Meliljoje, vykusį 2022-ųjų birželio 24 dieną. Toks pasirinkimas grindžiamas tuo, kad tai buvo paskutinės didžiausios fiksuotos migrantų krizės Ispanijos eksklavuose, prie kurių didele dalimi prisidėjo pats Marokas ir kurios sulaukė nemažo atgarsio viešojoje erdvėje. Nepaisant to, kad nelegalūs migrantų antplūdžiai abiem atvejais truko vos keletą dienų, nuspręsta nagrinėti dvejų metų periodą (2021–2022 metus), neapsiribojant tik pavienėmis dienomis. Taip pasirinkta todėl, kad šios migrantų krizės iššaukė nesutarimus tarp Ispanijos ir Maroko – tokios situacijos paskatina diplomatinio diskurso suintensyvėjimą ir sklaidą gana ilgam laiko tarpui. Taigi, nagrinėjamas dvejų metų laikotarpis, orientuojamasi į du atskirus atvejus, tačiau kartu ieškoma sąsajų, bandoma įžvelgti bendras diskurso vartojimo tendencijas, siekiant išsiaiškinti, kokia laikui bėgant vyravo Maroko retorika Ispanijos ir Europos Sąjungos atžvilgiu.

Tyrimo duomenys. Norint išsamiai ir iš skirtingų perspektyvų atlikti Maroko Karalystės diplomatinio diskurso analizę, pasirinkti įvairūs šaltiniai: Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacija ir straipsniai iš skirtingų Šiaurės Afrikos valstybės naujienų portalų, tokių kaip *Le Petit Journal Marocain*, *Maghreb Arabe Presse*, *Le360*, *Le Matin* ir *Bladi.net*. Pasirinkta analizuoti tekstus anglų ir prancūzų kalbomis, mat būtent jomis Marokas komunikuoja daugiausia, be kita ko, prancūzų kalba, nors ir nėra oficiali šalies kalba, tačiau plačiai vartojama valstybiniu

¹¹⁶ Zekeriya Durmaz ir Mehmet Salih Yoğun, „A Critical Discourse Analysis of a Visual Image in Norman Fairclough’s CDA Model“ *International Journal of Scholars in Education* 5, No. 1 (2022): 27.

¹¹⁷ Audronė Telešienė, „Kritiškosios diskurso analizės metodologinio principo taikymas sociologiniuose tyrimuose“ *Filosofija. Sociologija*, No. 2 (2005): 1–2.

¹¹⁸ Telešienė, „Kritiškosios diskurso analizės metodologinio“, 2.

¹¹⁹ Telešienė, 2.

lygmeniu. Taip pat toks pasirinkimas atliktas atsižvelgiant į kalbų mokėjimo lygį. Didžioji dalis originalo kalbų – anglų ir prancūzų – tekstų magistro baigiamajame darbe pateikiami vertimo – lietuvių – kalba, tačiau tam tikri pavyzdžiai paliekami ir originalo kalbomis.

Tyrimo struktūra ir kriterijai. Maroko Karalystės diplomatinio analizę sudaro kelios dalys – konteksto aprašymas, pavyzdžio pateikimas ir jo analizė pagal išsikeltus kriterijus. Duomenys struktūruojami pagal šaltinio tipą: pirmiausia nagrinėjama Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacija, paskui – Maroko žiniasklaida.

Nagrinėjant komunikaciją, daugiausia orientuojamasi į du pagrindinius kriterijus – leksiką ir įvaizdžius. Kalbant apie leksiką, analizuojama, kokį žodyną ir retorines figūras Marokas pasitelkia migrantų krizių Seutoje ir Meliljoje kontekste. Šis kriterijus padeda atskleisti kalbinę poziciją, emocinį toną ir diplomatinio diskurso stiprumą. Kalbant apie įvaizdžius, analizuojama, kaip diplomatiniam diskurse formuojamas Marokas, Ispanija ir Europos Sąjunga. Tai padeda suprasti, kokį vaidmenį Marokas priskiria sau, ir kaip jis vertina Ispaniją bei Europos Sąjungą.

Taigi, empirinėje dalyje bandoma atsakyti į šiuos klausimus: kaip Marokas įvardija Seutą ir Melilją, ar Ispanijos autonominių miestų minėjimas – tiesioginis, ar apie juos nutylima? Kokias lingvistines priemones (žodyną, retorines figūras) jis naudoja kalbėdamas apie Ispanijos eksklavus? Kaip diplomatiniam diskurse formuojami Maroko, Ispanijos ir Europos Sąjungos įvaizdžiai – kaip pristatomas Marokas, o kaip – Ispanija ir Europos Sąjunga? Kaip veikia Marokas: ar jis prisiima atsakomybę, ar ją permeta Ispanijai ir Europos Sąjungai?

Iš viso empirinėje dalyje pateikiama 11 išanalizuotų pavyzdžių. Prie kiekvieno nagrinėjamo pavyzdžio priskiriama po vieną požymį, kuris išskiriamas kaip ryškiausias, todėl jam analizėje skiriamas didžiausias dėmesys. Taigi, atliekant kokybinę diskurso analizę, pagrindinis tikslas yra atsakyti į išsikeltą tyrimo klausimą – kaip Maroko Karalystė 2021–2022 metais naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius savo diplomatiniam diskurse, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga.

3. Empirinė dalis

Siekiant įsigilinti į Ispanijos eksklavus, šiame skyriuje pirmiausia aptariami Maroko ir Europos Sąjungos diplomatiniai santykiai, krizės ir diskurso tendencijos. Tuomet dėmesys skiriamas pastarųjų metų įvykių kontekstui nusakyti: aptariamos 2021 ir 2022 metų migrantų krizių Seutoje ir Meliljoje aplinkybės, nusakomas šių Ispanijos eksklavų istorinis kontekstas. Galiausiai pateikiami surinkti duomenys apie šiuos eksklavus – diplomatinis diskursas analizuojamas ir interpretuojamas.

3.1. Maroko ir ES diplomatiniai santykiai: krizės ir diskurso tendencijos

Maroko nesutarimai su Europos Sąjunga turi galias šaknis. 1999 metais Mohammedui VI užėmus karaliaus sostą, Maroko santykiai su Europos Sąjunga labai pasikeitė.¹²⁰ Ankstesni Šiaurės Afrikos valstybės diplomatiniai santykiai su Europos Sąjunga buvo daugiausia grįsti ekonominio bendradarbiavimo stiprinimu, tačiau tikrai nebuvo artimi. Buvęs šalies karalius Hasanas II nesureikšmindavo žmogaus teisių pažeidimų ir nesiėmė aktyvių veiksmų siekiant demokratizacijos.¹²¹

Verta paminėti, kad 2006 metais buvo duota pradžia Rabato procesui – Europos ir Afrikos dialogui migracijos ir vystymosi klausimais.¹²² Marokas nusprendė imtis tarpininko vaidmens tarp šių dviejų žemynų. Šiaurės Afrikos valstybė nuo tada labiau pabrėžė bendros atsakomybės svarbą ir būtinybę laikytis labiau subalansuoto požiūrio.¹²³ Taip Marokas formavo savo įvaizdį kaip susirūpinusio, patikimo tarpininko tarp dviejų kontinentų.

Akivaizdu, kad Šiaurės Afrikos valstybė siekė patenkinti įvairių žemynų ir savo vidaus bei užsienio politikos interesus. Europos atveju buvo aktualus pasipriešinimo neteisėtai migracijai klausimas, kalbant apie Afriką – vystymosi, laisvo judėjimo ir protų nutekėjimo klausimai, o pačiam Marokui didelę reikšmę turėjo šalies įvaizdžio užsienyje gerinimo klausimas.¹²⁴ Kiekvieną su imigracija susijusį Šiaurės Afrikos valstybės elgesio pokytį lydi diskurso pokytis, kuris tarsi veikia kaip pateisinimo priemonė. Susidaro įspūdis, kad Marokas naudoja migracijos diplomatiją kaip priemonę didinti savo įtaką Afrikoje ir už jos ribų.

Nepaisant to, kad Marokas su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis palaiko daugiausia draugiškus santykius, visgi dėl Ispanijai priklausančių teritorijų Afrikoje istoriškai kildavo įvairių

¹²⁰ Madelyn McKenna, „The Use of Diplomatic Tension as Political Leverage in Morocco-EU relations“ *CISLA Senior Integrative Projects* 41 (2022): 8.

¹²¹ McKenna, „The Use of Diplomatic Tension“, 8–9.

¹²² Sara Benjelloun, „The Influence of Diplomatic and Foreign Policy Considerations in the Making of Migration and Asylum Policy in Morocco“ *European Journal of Migration and Law* 26, No. 2 (2024): 234.

¹²³ Benjelloun, „The Influence of Diplomatic“, 234.

¹²⁴ *Ibid.*

diplomatinių krizių tarp abiejų valstybių.¹²⁵ Pavyzdžiui, įtampa tarp Maroko ir Ispanijos buvo peraugusi į rimtas krizes kalbant apie 2002 metų įvykius mažoje, negyvenamoje Perechilio saloje (prieš Arabų pavasarį) ir 2021 metų incidentą Seutos pasienyje (po Arabų pavasario) – tai kėlė abejonių dėl Šiaurės Afrikos valstybės vyriausybės užsienio politikos sprendimų, susijusių su bendra siena su Europos Sąjunga.¹²⁶ Šios abi krizės kilo dėl Maroko vyriausybės sprendimų nutraukti diplomatinį santykius su Ispanija, mat Rabatas tvirtino, kad Ispanija negerbia Maroko suvereniteto ir saugumo.¹²⁷

Verta pabrėžti, kad Seuta yra pagrindinis nelegalių migrantų, siekiančių patekti į Europos Sąjungos teritoriją, traukos taškas Ispanijoje. 2021-ųjų gegužės 17–18 dienomis įvyko tai, ką šiuo metu galima vadinti paskutine didžiausia fiksuota migrantų krize Ispanijos autonominiame mieste. Vos per dvi dienas daugiau nei 8 tūkstančiai migrantų (daugiausia marokiečių kilmės) nelegaliais būdais pateko į Seutos eksklavą.¹²⁸ 2021-ųjų gegužės 19 dieną BBC publikuotame straipsnyje teigiama, kad Maroko pasieniečiai buvo abejingi ir paprasčiausiai stebėjo, kaip migrantai plaukė Viduržemio jūra ar lipo per Maroko ir Ispanijos pasienio tvorą, ir praktiškai neprisidėjo prie jų sustabdymo.¹²⁹ Reaguodama į precedento neturinčią situaciją, Ispanija dislokavo papildomas pajėgas viename iš eksklavo paplūdimių, į kurį plūdo migrantai, o Šiaurės Afrikos valstybė vėliau buvo priversta atšaukti savo ambasadorę Ispanijoje konsultacijoms.¹³⁰

Pasitelkdamas migrantus, Marokas siekė daryti spaudimą Ispanijai. Ekspertų vertinimu, šia nelegalios migracijos banga Šiaurės Afrikos valstybė norėjo parodyti, kad jai Ispanija turi nusileisti, jeigu nori išvengti panašaus pobūdžio migracijos krizių ateityje.¹³¹ Taigi, išryškėja opi problema – migracija prie išorinių Europos Sąjungos sienų yra panaudojama kaip politinis ginklas. Maroko veiksmai daro neigiamą poveikį Europos Sąjungos išorinių sienų saugumui.

Žvelgiant istoriškai ir lyginant su Seuta, Melilja patiria retesnius ir mažesnio masto migrantų antplūdžius. Tai galima paaiškinti tuo, kad Seutos autonominis miestas yra išsidėstęs šalia didžiausių Maroko miestų, pagrindinių migrantų judėjimo taškų, ir yra arčiausiai kontinentinės Europos. O Melilja nuo Seutos yra gerokai nutolusi į Rytus bei ženkliai toliau išsidėsčiusi nuo senojo žemyno.

¹²⁵ McKenna, 5.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ BBC, „Ceuta: Spain sends troops as 8,000 migrants enter enclave“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d., https://www.bbc.com/news/world-europe-57156320?utm_source=chatgpt.com

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ Blanca Garcés Mascareñas, „Ceuta: the Weaponisation of Migration“, *Ara*, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d., https://www.cidob.org/sites/default/files/2024-07/669_OPINION_BLANCA%20GARCÉS%20MASCAREÑAS_ANG.pdf

Tačiau migrantų krizių tikrai pasitaiko ir šiame eksklave. 2022 metai žymi laiką, kada buvo fiksuotas paskutinis didžiausias nelegalių migrantų srautas Meliljoje.

Liūdnai pagarsėjusi ir taip pat prisimena migrantų krizę įvyko 2022-ųjų birželio 24 dieną: tądien apie 1,7 tūkstančiai prieglobsčio prašytojų iš Sudano ir Pietų Sudano, dėl neaiškos priežasties išskirtinai netrukdomi Maroko policijos, bandė patekti į Meliljos eksklavą.¹³² Birželio 24 dienos 8 valandos rytą migrantai pasiekė Maroko ir Meliljos sieną, nuo pandemijos uždarytą sienos perėjimo punktą „Barrio Chino“, pradėjo lipti siena, tačiau netrukus pasirodžiusi Šiaurės Afrikos valstybės policija, norėdama sustabdyti migrantus, suformavo perimetrą aplink pasienio postą ir pradėjo į žmones mėtyti akmenis, šaudyti guminėmis kulkomis bei naudoti dujų balionėlius.¹³³ Remiantis oficialiais duomenimis, iš daugmaž 1,7 tūkstančių sieną bandžusių kirsti migrantų 133 gavo galimybę prašyti prieglobsčio, 470 asmenų pasiekė Ispanijos teritoriją, tačiau buvo priverstinai grąžinti į Maroką, apie keturios dešimtys asmenų žuvo, o 77 dingo be žinios – būtent dėl tokios tragiškos įvykių atomazgos šis incidentas vadinamas „Meliljos žudynėmis“ ir laikomas didžiausia kada nors įvykusia tokio pobūdžio situacija Ispanijos eksklavuose.¹³⁴

3.2. Ispanijos eksklavų – Seutos ir Meliljos – istorinis kontekstas

Tam, kad būtų lengviau suprasti dabartinį Seutos ir Meliljos kontekstą, svarbu retrospektyviai pažvelgti į praeities įvykius. Marokas pradėjo reikšti pretenzijas į Ispanijos eksklavus nuo pat 1956 metų, kai iškovojo nepriklausomybę nuo Prancūzijos.¹³⁵ 1958-aisiais vienas Šiaurės Afrikos valstybės atstovų Jungtinėse Tautose pareiškė, kad Seuta ir Melilja visada priklausė Marokui, nepaisant to, kad jis daugelį sykių buvo okupuotas.¹³⁶ Šiaurės Afrikos valstybės teigimu, šios teritorijos turi būti jai grąžintos dėl politinių, teisinių ir moralinių priežasčių, taip pat siekiant palaikyti gerus santykius su Ispanija.¹³⁷ Taigi, klausimai, kuriuos kelia Marokas, yra susiję su teritoriniu vientisumu – tai išlieka viena iš dominuojančių Šiaurės Afrikos temų. Tokio naratyvo naudojamas tarsi veikia ne tik kaip diplomatinis įrankis, bet ir kaip priemonė stiprinti nacionalinį identitetą.

Marokas nori atkurti suverenumą Ispanijos autonominiuose miestuose, atkakliai tvirtindamas, kad šios teritorijos paprasčiausiai atsiskyrė dėl kolonijinės praeities ir trukdo jų ekonominei bei politinei nepriklausomybei. Tačiau nei vienas iš eksklavų pagal tarptautinę teisę negali būti laikomas

¹³² Matthew Bremmer, „The Melilla massacre: how a Spanish enclave in Africa became a deadly flashpoint“, *The Guardian*, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/29/the-melilla-massacre-spanish-enclave-africa-became-deadly-flashpoint-morocco>

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ Carpintero García, 8.

¹³⁶ *Ibid.*, 9.

¹³⁷ *Ibid.*

kolonija. Šios teritorijos yra integrali Ispanijos dalis jau ne vieną šimtmetį: Melilja nuo 1497-ųjų, o Seuta – nuo 1580 metų.¹³⁸ Nepaisant to, kad šie Ispanijos miestai yra išsidėstę kitame kontinente, jie yra visiškai integruoti į valstybės struktūrą kaip autonominiai miestai ir tarptautiniu mastu laikomi Ispanijos, taip pat Europos Sąjungos, dalimi.

Seuta ir Melilja užima strateginę geografinę poziciją. Akivaizdu, kad šios dvi mažos teritorijos yra didelių nesutarimų priežastis tarp Maroko ir Ispanijos, įskaitant Europos Sąjungą. Priešpriešą skatina dažnu atveju Šiaurės Afrikos valstybės inicijuojami nelegalių migrantų srautai į Ispanijos eksklavus, kurie sukuria krizines situacijas ir kelią grėsmę Ispanijai, įskaitant Europos Sąjungą.

Dešimtmetį prieš 2021-ųjų gegužės 17 dieną prasidedant Seutos krizei, tarp Ispanijos ir Maroko nebuvo didelės diplomatinės įtampos.¹³⁹ Tačiau galiausiai ji išaugo – prie to prisidėjo JAV sprendimas pripažinti tai, kad Marokas turi suverenitetą Vakarų Sacharos atžvilgiu.¹⁴⁰ Kadangi kai kurios Europos valstybės, tokios kaip Vokietija ir Ispanija, nepritarė JAV pozicijai, tai prisidėjo prie diplomatinės įtampos augimo tarp Maroko ir Europos Sąjungos.¹⁴¹ Tokia laikysena dar labiau paaštrino Šiaurės Afrikos valstybės santykius su ES ir paskatino Maroką naudoti netiesioginius spaudimo būdus, pavyzdžiui, migrantų instrumentalizaciją.

Taigi, Seutos ir Meliljos autonominiai miestai geopolitine prasme yra vienos įdomiausių, tačiau ir didžiausią galvos skausmą Ispanijai keliančių teritorijų. Šie du eksklavai, esantys Afrikos žemyne, besiriboja su Šiaurės Afrikos valstybe, o pastaroji valstybė yra akivaizdžiai linkusi jais pasinaudoti ir daryti jiems neigiamą įtaką. Marokui įvairiais būdais darant spaudimą Ispanijos eksklavams, jiems kyla virtinė saugumo ir gynybos iššūkių. Išryškėja opi problema – kaip reaguotų NATO ginkluotu eksklavų užpuolimo atveju. NATO 5-ajame straipsnyje yra geografiškai apibrėžtos teritorijos, kurioms būtų taikoma savigyna, t. y. žemyninė Europa ir Šiaurės Amerika.¹⁴² Vadinas, Afrikos žemyne išsidėsčiusios Seuta ir Melilja nepatenka į žemyninės Europos rėmus. Šioms teritorijoms nėra taikoma NATO teisėtos gynybos sąlyga – Ispanijos eksklavams būtų taikoma kolektyvinės savigynos išlyga, įtvirtinta Europos Sąjungos sutarties 42 straipsnio 7 dalyje, kurioje neišskiriama, ar teritorija apima žemyninę dalį, ar yra už jos ribų.¹⁴³ Šiam eksklavų neapibrėžtumui Ispanija skiria prioritetą ir nori pastarąjį klausimą kaip greičiau išspręsti.

¹³⁸ Carpintero García, 9.

¹³⁹ *Ibid*, 19–20.

¹⁴⁰ *Ibid*, 20.

¹⁴¹ *Ibid*.

¹⁴² Miguel Ángel Acosta Sánchez, „Ceuta y Melilla en las estrategias de seguridad española y europea“ *Paix et Securite Internationales*, No. 10 (2022): 3.

¹⁴³ Acosta Sánchez, „Ceuta y Melilla“, 5.

3.3. Diplomatinis diskursas Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacijoje

Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, reaguodama į didelio rezonanso sulaukiančius įvykius ar užbėgdama jiems už akių, yra linkusi aktyviai skelbti komunikatus ir kitokio pobūdžio dokumentus valstybei rūpimų įvykių kontekste. 2021 metų migrantų krizė Seutoje buvo vienas iš jų, mat nuo 2021-ųjų balandžio 25 dienos (dar iki migrantų krizės pradžios) iki 2021-ųjų birželio 11 dienos buvo pavišinti penki tekstiniai dokumentai, nukreipti prieš Ispaniją ir Europos Sąjungą (du prieš prasidedant migrantų krizei ir trys jai įvykus). Svarbu pabrėžti tai, kad Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija iš esmės tiesiogiai Seutos ir Meliljos nemini, bet kalba „aplink jas“.

Pirmajame komunikate, paskelbtame 2021-ųjų balandžio 25 dieną (t. y. prieš prasidedant migrantų krizei), Marokas sukritikavo Ispanijos sprendimą paguldyti į vieną iš šalies ligoninių koronaviruso gydymui Polisario fronto lyderį Brahimą Ghali.

1 pavyzdys: emocinė leksika

Maroko Karalystė apgailestauja dėl Ispanijos elgesio, kuri į savo teritoriją priėmė Brahimą Ghali, Polisario separatistinių sukarintų grupuočių lyderį, teisiamą už sunkius karo nusikaltimus ir šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus.

Marokas reiškia nusivylimą dėl šio partnerystės ir geros kaimynystės dvasiai prieštaraujančio veiksmo, susijusio su esminiu Maroko tautai ir jos gyvybei klausimu.

Ispanijos laikysena kelia didelį nesupratimą ir pagrįstus klausimus:

- *Kodėl Brahimas Ghali buvo įleistas į Ispaniją slapta ir su suklastotu pasu?*
- *Kodėl Ispanijai apie tai nepranešė Marokui?*
- *Kodėl Ispanija nusprendė jį įsileisti su suklastota tapatybe?*
- *Ir kodėl Ispanijos teisingumas iki šiol nereagavo į daugybę nukentėjusiųjų skundų?*

*Štai kodėl Ispanijos ambasadorius Rabate buvo iškvieistas į Užsienio reikalų, Afrikos bendradarbiavimo ir Maroko išeivijos ministeriją, kad jam būtų perduota ši pozicija ir pareikalauta būtinų paaiškinimų dėl jo vyriausybės požiūrio.*¹⁴⁴

Kadangi šis dokumentas pasirodė kaip įspėjamoji žinia Ispanijai prieš sukeliant tuometinę migrantų krizę Seutoje, komunikate apie pastarąją eksklavą nėra užsimenama. Marokas atvirai reiškia neigiamas emocijas dėl Ispanijos elgesio tokiais leksikos vienetais kaip „apgailestauja“,

¹⁴⁴ Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „The Kingdom of Morocco deplores the attitude of Spain, which hosts on its territory the man named Brahim Ghali, leader of the "polisario" separatist militias, sued for serious war crimes and grave human rights abuses“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/morocco-deplores-attitude-spain-and-expresses-its-disappointment-regard-act-contrary-spirit-partnership-and-good-neighborliness>

„nusivylimas“, pavartoja vaizdingas frazes „partnerystės ir geros kaimynystės dvasiai prieštaraujantis veiksmas“, „esminis Maroko tautai ir jos gyvybei klausimas“ – visa tai sustiprina Šiaurės Afrikos valstybės moralinį pasipiktinimą. Įvardydamas Brahimą Ghali kaip „separatistinių sukarintų grupuočių lyderį“, Marokas laikosi sau būdingos retorikos Polisario fronto atžvilgiu.

Be to, Šiaurės Afrikos valstybė aiškiai parodo neigiamą požiūrį į Ispaniją ir permeta visą atsakomybę jai, nes mano, kad tokie veiksmai yra nukreipti prieš jį. Susidaro įspūdis, kad Marokas Ispanijos veiksmus traktuoja kaip provokaciją. Verta atkreipti dėmesį, kad Šiaurės Afrikos valstybė komunikate pateikia klaidingų, nepatikrintų faktų: Polisario fronto lyderis į Ispaniją pateko ne su suklastotu, o galiojančiu pasu, kurį išdavė Alžyras.¹⁴⁵ Į Logronjo ligoninę Ispanijoje jis savo noru buvo priimtas ne savo vardu, kadangi paprasčiausiai tikėjosi nuslėpti savo tapatybę, tačiau prie tokio sprendimo nei kiek neprisidėjo Ispanijos valdžios institucijos.¹⁴⁶ Galima teigti, kad šiuo komunikatu Marokas vaizduoja save kaip moralinį vertintoją, o Ispaniją – kaip šalį, veikiančią prieš partnerystės principus.

Antrajame komunikate, paskelbtame 2021-ųjų gegužės 8 dieną (t. y. prieš prasidedant migrantų krizei), Marokas sureagavo į Ispanijos atsakymus į klausimus, kuriuos pats uždavė praeitame komunikate. Susidaro įspūdis, kad Ispanijos argumentai Šiaurės Afrikos valstybės neįtikina – ji pabrėžia susidariusios situacijos rimtumą.

2 pavyzdys: vertinamojo pobūdžio leksika

Kadangi Ispanija suteikė prieglobstį Polisario sukarintų grupuočių lyderiui, kuris kaltinamas karo nusikaltimais ir rimtais žmogaus teisių pažeidimais, Ispanijos pareigūnai padarė keletą pareiškimų, kuriais bandė pateisinti šį rimtą veiksmą, prieštaraujantį partnerystės ir geros kaimynystės dvasiai.

Atsakydama į tai, Maroko Karalystė nori paaiškinti šiuos dalykus:

1. Ispanijos valdžios institucijų sprendimas nepranešti Maroko kolegoms apie Polisario sukarintų grupuočių lyderio atvykimą nėra paprastas aplaidumas. Tai iš anksto apgalvotas veiksmas, savanoriškas pasirinkimas ir suverenų Ispanijos sprendimas, į kurį Marokas visiškai atsižvelgia ir prisiims visas pasekmes.

2. Tokia neigiama laikysena negali būti pateisinama humanitariniais sumetimais. Iš tiesų:

¹⁴⁵ *The Diplomat in Spain*, „Foreign Affairs assures that Ghali entered with Algerian passport and with his real identity“, *The Diplomat in Spain*, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://thediplomatinspain.com/en/2021/05/22/foreign-affairs-assures-that-ghali-entered-with-algerian-passport-and-with-his-real-identity/>

¹⁴⁶ *Ibid.*

- Humanitariniais sumetimais negalima pateisinti manevravimo už partnerio ir kaimyno nugaros.
- Jie negali būti panacėja, kuri selektyviai suteikiama Polisario sukarintų grupuočių lyderiui tuo metu, kai tūkstančiai žmonių gyvena nežmoniškomis sąlygomis Tindufo stovyklose.
- Humanitariniais sumetimais taip pat negalima paaiškinti Ispanijos teisingumo sistemos neveiklumo, kai ji yra deramai gavusi dokumentais pagrįstų skundų. Teisėsauga ir nukentėjusiųjų teisių apsauga negali būti dvigubų standartų atvejis.
- Be to, jie nepaaiškina, kad prisidėta prie tapatybės vagystės ir pasų klastojimo, kuriais siekiama savanoriškai apeiti įstatymus.
- Galiausiai humanitariniai sumetimai negali paneigti teisėtų nukentėjusiųjų nuo prievartavimų, kankinimų ir masinių žmogaus teisių pažeidimų, kuriuos įvykdė Polisario sukarintų grupuočių lyderis, reikalavimų.

3. Kai kurių vyriausybės pareigūnų laikysena, iš anksto vertinanti Maroko reakciją ir mažinanti poveikį, kad ir koks rimtas jis būtų, negalėjo užgožti šios apgailėtinos padėties.

4. Dvišalės partnerystės išsaugojimas yra bendra atsakomybė, kurią puoselėja nuolatinis įsipareigojimas išlaikyti abipusį pasitikėjimą, palaikyti vaisingą bendradarbiavimą ir saugoti abiejų šalių strateginius interesus.¹⁴⁷

Komunikate, kuris pasirodė prieš migrantų krizę Seutoje, pastarasis eksklavas neminimas. Marokas, pasitelkdamas diplomatinę retoriką, aiškiai reiškia nepasitenkinimą Ispanijos veiksmais. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija vartoja vertinamojo pobūdžio leksiką „rimti žmogaus teisių pažeidimai“, iškreipia faktus dėl „tapatybės vagystės“, „pasų klastojimo“. Taip pat pavartoja vaizdingą metaforą „panacėja“, kuri pasitelkiama kaip vaizdingas būdas sumenkinti Ispanijos argumentus, taip sustiprinant išsakomą kritiką. Galima teigti, kad Šiaurės Afrikos valstybė nemažai pirmajame komunikate išsakytų minčių pakartoja ir šiame dokumente. Marokas kritikuoja Ispanijos veikimą nieko nepranešus, beda pirštu į šį sprendimą ir pateikia prieštarą – gydymui Ispanijoje priimtas vienas asmuo, kai tuo pačiu metu Tindufo stovyklose, Alžyre, tūkstančiai gyvena sunkiomis sąlygomis.

¹⁴⁷ Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „Since Spain has harbored the leader of the Polisario militias, who is accused of war crimes and serious human rights violations, Spanish officials have made multiple statements in an attempt to justify this serious act contrary to the spirit of partnership and good neighborliness“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/statement-ministry-foreign-affairs-african-cooperation-and-moroccan-expatriates-response-statements-president-spanish-government>

Atkreiptinas dėmesys, kad Šiaurės Afrikos valstybė dar kartą visą atsakomybę perkelia Ispanijai – ji vaizduojama kaip pažeidžianti partnerystės ir pasitikėjimo principus, jos sprendimas priimti B. Ghalį įvardijamas kaip „iš anksto apgalvotas veiksmas“, „savanoriškas pasirinkimas“. Marokas prabyla apie galimas pasekmes Ispanijos atžvilgiu, taigi, jai pagrasinama – visa tai galima traktuoti kaip diplomatinį spaudimą. Be to, akcentuojama bendra atsakomybė, siekiant išsaugoti dvišalę partnerystę. Taigi, Marokas kuria savo įvaizdį kaip sąžiningo partnerio, kuris elgiasi santūriai, bet yra pasirengęs „priimti pasekmes“, o Ispanija vaizduojama kaip nepatikima valstybė, pažeidžianti partnerystės principus.

Trečiajame komunikate, paskelbtame 2021-ųjų gegužės 31 dieną (t. y. jau įvykus tuometinei migrantų krizei Seutoje), Marokas sureagavo į Ispanijos pareiškimą dėl įvykių Seutoje. Šiaurės Afrikos valstybė teigia esanti nustebusi veiksmu iš Ispanijos pusės ir visiškai nesieja inicijuotos migrantų krizės Seutoje kaip pagrindinės nesutarimų priežasties tarp dviejų šalių.

3 pavyzdys: nukrypimas nuo krizės ir atsakomybės atsisakymas

Marokas nėra pratęs veltis į ginčus dėl užsienio šalių aukštų pareigūnų pareiškimų. Tačiau šiandienos Ispanijos vyriausybės vadovo komentaras, kuriuo jis atmetė Maroko pareiškimą ir susiejo jį su migracija, labai nustebino ir reikalauja šių paaiškinimų:

1. Nežinome, kokį Maroko pareiškimą turi omenyje Ispanijos vyriausybės vadovas. Visuose naujausiuose Maroko diplomatinio pareigūnų, įskaitant ministrą, Jo Didenybės ambasadorių Madride ir generalinį direktorių, pareiškimuose migracijos klausimas neminimas.

2. Šiandien (2021-ųjų gegužės 31 dieną – [A.T.]) paskelbtame ministerijos pareiškime, kurį plačiai cituoja Ispanijos žiniasklaida, trumpai aptariamas migracijos klausimas, ir tai daroma siekiant priminti apie gerą bendradarbiavimą. Todėl pagrįstai kyla klausimas, ar Ispanijos vyriausybės vadovas skaitė įvairius šiai krizei būdingus pareiškimus, ypač šiandienos.

3. Maroke krizės valdymas susijęs su keliomis valstybės institucijomis ir departamentais, įskaitant Užsienio reikalų ministeriją, kuri pagal savo prerogatyvas tik atstovauja nacionalinei pozicijai diplomatinio ir žiniasklaidos lygmenimis.

*4. Marokas ne kartą pabrėžė, kad dvišalė krizė nėra susijusi su migracijos klausimu. Krizės pradžia ir pagrindinės priežastys dabar yra gerai žinomos, ypač Ispanijos visuomenei. Migracija neturėtų būti pretekstas nukreipti dėmesį nuo tikrųjų dvišalės krizės priežasčių.*¹⁴⁸

Šiame komunikate byraujantys nesutarimai su Ispanija atsiejami nuo bet kokių su migracija susijusių klausimų. Galima manyti, kad tai yra strateginis pasirinkimas – norima nukreipti dėmesį kitur. Nutylėjimas, atsižvelgiant į susidariusią krizę, yra reikšmingas, mat jis sustiprina teiginį, kad migracija nėra „tikroji“ problemos priežastis. Šiaurės Afrikos valstybė apie bendradarbiavimą su Ispanija migracijos srityje komunikate kalba tik iš teigiamos perspektyvos, taip tarsi norėdama atitolti nuo fakto, kad ji buvo pagrindinė 2021 metų Seutoje migracijos krizės iniciatorė. Marokas, leidęs tūkstančiams migrantų nelegaliai kirsti Ispanijos – Seutos eksklavo – sieną, vengia iškelti migracijos krizės klausimą, o visus šiuos veiksmus netiesiogiai nurašo Ispanijos sprendimui priimti B. Ghali gydymui savo šalyje. Šiaurės Afrikos valstybė, kalbėdama apie krizės valdymą šalyje, tarsi nusikrato atsakomybės, pabrėždama, kad šalies užsienio reikalų ministerija tik atstovauja, bet nėra atsakinga už situacijos valdymą. Taigi, visa atsakomybė peradresuojama Ispanijai.

Pažymėtina, kad šiame atsakyme Ispanijai Marokas kalba subtiliau ir neutraliau – sukėlus krizę, vengiama aštrios retorikos Pietų Europos šalies atžvilgiu. Taigi, Marokas vaizduoja save kaip konstruktyvų veikėją, o Ispaniją – kaip valstybę, klaidingai traktuojančią susidariusią situaciją. Šiame komunikate, kaip ir ankstesniuose, Šiaurės Afrikos valstybė taip pat tiesiogiai neįvardija Seutos, nepaisant to, kad migracijos krizė šiame eksklave sulaukė didelio tarptautinės žiniasklaidos dėmesio.

Be komunikatų, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos interneto puslapyje randamas ir šalies karaliaus Mohammedo VI instrukcijos Maroko vidaus bei užsienio reikalų ministrams. Nurodymuose, paskelbtuose 2021-ųjų birželio 1 dieną (t. y. jau įvykus tuometinei migrantų krizei Seutoje), kalbama apie migrantų krizės, kurios metu tūkstančiai nelydimų nepilnamečių neteisėtai ištrūko iš šalies, valdymo būdus ir valstybės laikyseną susidariusios situacijos akivaizdoje.

4 pavyzdys: kaltės perkėlimas

1. Jo Didenybė Karalius Mohammedas VI, tepadedą jam Dievas, pakartoja savo labai aukštus nurodymus vidaus reikalų ir užsienio reikalų ministrams galutinai išspręsti nelydimų marokiečių nepilnamečių, neteisėtai esančių tam tikrose Europos šalyse, klausimą.

¹⁴⁸ Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „Morocco is not used of getting involved in controversies over statements by senior officials from foreign countries“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/statement-ministry-foreign-affairs-african-cooperation-and-moroccan-expatriates-response-statements-president-spanish-government>

2. *Jo Didenybė Karalius, tepadedą Jam Dievas, ne kartą pabrėžė, taip pat ir užsienio valstybių vadovams, aiškų ir tvirtą Maroko Karalystės įsipareigojimą sutikti su tinkamai identifikuotų nelydimų nepilnamečių grąžinimu.*

3. *Šiuo tikslu su kai kuriomis šalimis, ypač Prancūzija ir Ispanija, buvo sukurti bendradarbiavimo mechanizmai, kurių dėka į Maroką buvo grąžinta kelios dešimtys nepilnamečių.*

4. *Vėlavimas įgyvendinant šį bendradarbiavimą daugiausia susijęs su kliūtimis, atsiradusiomis dėl sudėtingų procedūrų kai kuriose Europos šalyse.*

5. *Marokas yra pirmoji šalis, kuriai susirūpinimą kelia tam tikri pilietinės visuomenės sluoksniai ar net nusikalstami tinklai, besinaudojantys tariamai nesaugiomis nepilnamečių sąlygomis kaip pretekstu juos išnaudoti.*

6. *Marokas, kaip ir visada, yra pasirengęs bendradarbiauti su Europos šalimis ir Europos Sąjunga (ES), kad šis klausimas būtų išspręstas.*

7. *Karalystė tikisi, kad ES ir atitinkamos šalys sugebės įveikti procedūrinius apribojimus, kad palengvintų šių operaciją.*

8. *Marokas dar kartą apgailestauja, kad migracijos klausimas, įskaitant nelydimų nepilnamečių klausimą, naudojamas kaip alibi siekiant apeiti tikrąsias dabartinės politinės krizės su Ispanija priežastis, kurių priežastys ir pagrindai yra gerai žinomi.*

9. *Maroko valdžios institucijos pasilieka teisę tinkamu laiku pateikti tinkamus atsakymus į nepagrįstus Ispanijos vyriausybės kaltinimus.*¹⁴⁹

Nepaisant to, kad Marokas kalba apie tai, kad sprendžia nelydimų nepilnamečių klausimą drauge su Ispanija ir Prancūzija, yra pasirengęs dirbti kartu, tačiau tuo pačiu metu kratosi atsakomybės, kalba apie procedūrinius sunkumus ir suranda kaltininką – Europos šalis, užklupus bendradarbiavimo sunkumams. Tačiau jis vis tiek tikisi rasti bendrą kalbą sprendžiant probleminį klausimą. Be to, Marokas dar sykį Ispaniją įvardija kaip pagrindinę susidariusios situacijos kaltininkę. Šiame tekste akcentuojamas Šiaurės Afrikos valstybės noras išspręsti esamą problemą – Marokas pabrėžia, kad yra pirmoji šalis, kuriai labiausiai susirūpinimą kelia nuskriaustieji ir nusikalstantieji.

Šiuose Mohammedo VI nurodymuose, kaip ir ankstesniuose komunikatuose, Seuta tiesiogiai nėra minima. Kalbėdamas apie „tikrąsias dabartinės politinės krizės su Ispanija priežastis“, Marokas

¹⁴⁹ Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „1. His Majesty King Mohammed VI, may God Assist Him, reiterates his Very High Instructions to the Ministers in charge of the Interior and of Foreign Affairs to definitively settle the issue of unaccompanied Moroccan minors in an illegal situation in certain European countries“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/statement-ministries-interior-and-foreign-affairs>

nė žodžiu neužsimena apie tai, kad ją iš tiesų pakurstė jo vykdoma migrantų instrumentalizacija į Seutą, o Ispanijos kaltinimus Maroko atžvilgiu laiko „nepagrįstais“. Žvelgiant į leksinę raišką, Šiaurės Afrikos valstybė ir toliau vartoja metaforas: pavyzdžiui, ji, migracijos klausimo iškėlimą siedama su Ispanijos noru ieškoti kitų priežasčių krizei pateisinti, pavartoja žodį „alibi“, taip pat reiškia apgailestavimą ir susirūpinimą.

Ketvirtajame komunikate, paskelbtame 2021-ųjų birželio 11 dieną (t. y. jau įvykus tuometinei migrantų krizei Seutoje), Marokas sureagavo į 2021-ųjų birželio 10 dieną Europos Parlamento priimtą rezoliuciją, kuri, Šiaurės Afrikos valstybės teigimu, nekeičia esamos situacijos – dvišalės Maroko ir Ispanijos krizės politinio pobūdžio.

5 pavyzdys: pašalinių veikėjų atmetimas

Mėginimai europeizuoti šią krizę yra niekam tikę – jie nekeičia jos grynai dvišalio pobūdžio, jos esminių priežasčių ir įrodytos Ispanijos atsakomybės už jos sukėlimą.

Europos Parlamento įtraukimas į šią krizę duoda priešingą rezultatą. Šis manevras, kuriuo siekiama apeiti diskusijas dėl esminių krizės priežasčių, yra trumparegiško politinio eskalavimo logikos dalis.

Rezoliucija neatitinka pavyzdinių Maroko pasiekimų bendradarbiaujant su Europos Sąjunga migracijos srityje. Tai tie patys žmonės, bandantys kritikuoti Maroką šioje srityje, o iš tikrųjų besinaudojantys konkrečiais ir kasdieniais bendradarbiavimo vietoje rezultatais.

Ji priminė, kad niekas Europoje negali abejoti Europos Sąjungos ir Maroko partnerystės kokybe visose srityse, įskaitant migraciją. Vien nuo 2017 metų bendradarbiavimas migracijos srityje leido užkirsti kelią daugiau kaip 14 tūkstančių neteisėtos migracijos bandymų, išardyti 5 tūkstančiai neteisėtos prekybos žmonėmis tinklų, jūroje išgelbėti daugiau kaip 80,5 tūkstančiai migrantų ir užkirsti kelią nesuskaičiuojamai daugybei bandymų šturmuoti.

Tvarkantis su migracija Marokui nereikia leidimo. Mokytojo ir mokinio laikysena nebeveikia. Paternalizmas yra aklavietė. Elgesį skatina ne bausmė ar atlygis, o įsitikinimas bendra atsakomybe.

Europos Parlamento rezoliucija prieštarauja Maroko Karalystės ir Europos Sąjungos partnerystės dvasiai. Bandydama stigmatizuoti Maroką, ji iš tikrųjų silpnina patį partnerystės principą. Ji rodo, kad visoje ES pietų kaimynystėje net seniausios ir sėkmingiausios konstrukcijos gali tapti nesavalaikių bei oportunistinių Europos Parlamento veiksmų objektu.

Nors Marokas yra patenkintas savo santykiais su Europos Sąjunga, jis mano, kad problema, kol neišspręstos jos sukėlimo priežastys, iššaukė Ispaniją. Marokas niekada nevertino partnerystės su ES pagal cikliškus incidentus, bet pagal ilgalaikius patikimus veiksmus.

*Komisijos ir Išorės tarnybos valstybių narių pozicija buvo konstruktyvi dėl Maroko svarbaus vaidmens Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių partnerystėje ir teigiamo bendradarbiavimo migracijos srityje vertinimo.*¹⁵⁰

Marokas, neįvardydamas krizinės situacijos, tarsi vengia tiesioginio diplomatinio konflikto su Europos Sąjunga. Kaip ir ankstesniuose dokumentuose, Šiaurės Afrikos valstybė atsakomybę suverčia visą kaltę už krizės sukėlimą Ispanijai, tik šįkart akcentuodama, kad jos atsakomybė „įrodyta“, nepaisant to, kad jokie įrodymai viešai nebuvo pateikti, o bandymus „europeizuoti krizę“ vadina manipuliatyviais. Šiuo komunikatu Marokas aiškiai parodo, kad išorinis, t. y. Europos Sąjungos, kišimasis į susidariusią krizę yra visiškai nereikalingas ir tik ją aštrina. Šiaurės Afrikos valstybė pabrėžia, kad nėra patenkinta tuo, kad krizės klausimas sprendžiamas Europoje. Europos Sąjungos institucijų, t. y. Europos Parlamento, įsitraukimą jis traktuoja kaip eskalaciją. Tokie pasakymai kaip „trumparegiško politinio eskalavimo logika“ ir „bandymai stigmatizuoti Maroką“ leidžia suprasti, kad Europos Sąjungos institucijų įsikišimas nėra tinkamas. Svarbu pabrėžti tai, kad Šiaurės Afrikos valstybė ne tik reiškia nepasitenkinimą, bet ir jau ne pirmą sykį džiaugiasi sėkmingu bendradarbiavimu migracijos srityje. Panašiai kaip trečiajame komunikate kalbėjo apie gerą bendradarbiavimą su Ispanija, ir tikina, kad yra patenkintas santykiais su Europos Sąjunga. Taip kalbėdamas apie gerąsias praktikas praeityje ir pabrėždamas savo svarbų vaidmenį regione Marokas tarsi nori atitolti nuo tuo metu susidariusios krizinės situacijos ir fakto, kad jis sukėlė didelio masto migrantų krizę Seutoje. Taigi, Marokas save vaizduoja kaip atsakingą valstybę, kuri veikia vedama „įsitikinimo bendra atsakomybe“, Ispanija – susidariusios problemos sukėlėja, o Europos Parlamentas – oportunistinis veikėjas.

Nepaisant to, kad šiame komunikate Seuta tiesiogiai neminima, iš konteksto galima suprasti, kad šis tekstas yra susijęs su 2021 metų įvykiais po migrantų krizės Seutoje. Žvelgiant į leksinę raišką, Šiaurės Afrikos valstybė nevengia vaizdingos kalbos vartosenos. Pavyzdžiui, metafora „mokytojo ir mokinio laikysena neveikia“ kritikuojamas Europos Sąjungos paternalizmas. Marokas, sakydamas, kad jam „nereikia leidimo“ sprendžiant su migracija susijusius klausimus, tarsi parodo, kad ne leis būti kontroliuojamas, o galią nori turėti savo rankose – tai galima laikyti atvirkštinio sąlygiškumo apraiška, kur dominuoja asimetriški galios santykiai. Maroko Karalystės diplomatiniam diskurse gausu emocinės raiškos: vartojamos tokios frazės kaip „aklavietė“, „prieštarauja Maroko Karalystės ir Europos Sąjungos partnerystės dvasiai“, „mėginimai europeizuoti šią krizę yra niekam tikę“.

¹⁵⁰ Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „The resolution adopted, on June 10, 2021, by the European Parliament does not change the political nature of the bilateral crisis between Morocco and Spain“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 11 d., <https://diplomatie.ma/en/european-parliaments-resolution-does-not-change-political-nature-bilateral-crisis-between-morocco-and-spain>

Taigi, išanalizavus šiuos Maroko Karalystės poziciją atspindinčius dokumentus, galima teigti, kad Šiaurės Afrikos valstybė tiesiogiai Ispanijos eksklavų nemini, o, netiesiogiai kalbėdama apie krizinę situaciją Seutoje, pasitelkia įvairuojančias priemones. Kalbant apie leksines priemones, Marokas vartoja emocinę, vertinamojo pobūdžio leksiką, kalba metaforiškai, vartoja prieštaras, svarbią informaciją kartoja, vengia tiesiogiai kalbėti apie sukeltos krizės židinį (Seutą), pasisako provokuojančiai, grasina, pateikia klaidingą faktų interpretaciją. Susidaro įspūdis, kad visos šios pasitelkiamos lingvistinės priemonės padeda sustiprinti išsakomą kritiką Ispanijos ir Europos Sąjungos atžvilgiu. Kalbant apie veiksmus, Šiaurės Afrikos valstybė naudoja nukrypimą nuo krizės, atsakomybės atsisakymą ir kaltės perkėlimą Ispanijai, pašalinių veikėjų – Europos Parlamento – atmetimą. Kalbant apie įvaizdžius, jis save piešia kaip konstruktyvų partnerį, susirūpinusią, sąžiningą, valstybę, moralinį vertintoją, su kuriuo galima bendradarbiauti, Ispaniją mato kaip pagrindinę krizės kaltininkę, neteisingai interpretuojančią faktus, o tam tikrą Europos Sąjungos dalį – kaip oportunistinį veikėją.

Apibendrinant galima teigti, kad Maroko veiksmai yra panašūs į tai, kas teorinėje magistro darbo dalyje apibrėžta kaip prievartinė diplomatija. Tokios diplomatijos užuomazgos matomos Šiaurės Afrikos valstybės grasinimuose Ispanijos atžvilgiu, gąsdinant pasekmėmis, kurios galiausiai pasireiškia veiksmuose – didelio masto migrantų instrumentalizacija Seutoje pasitelkiama kaip bausmė Ispanijai. Marokas, siekdamas išlaikyti diplomatinis santykius su Ispanija ir Europos Sąjunga, užsimena ir apie gerąsias bendradarbiavimo praktikas tiek su Pietų Europos šalimi, tiek su Europos Sąjunga, tačiau *post factum*, t. y. jau įvykdžius agresiją, todėl šių veiksmų negalima priskirti kooperatinei diplomatijai. Verta pažymėti, kad Marokas iš esmės apie migracijos krizę Seutoje, kaip pagrindinį problemą, klausimą, nekalba ir ieško kitų pateisinančių priežasčių – tai galima laikyti atvirkštinio sąlygiškumo apraiška. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija tiesiogiai neįvardija nei vieno Ispanijos eksklavo pavadinimo. Šiaurės Afrikos valstybė siekia veikti tyliai ir nenori, kad išoriniai veikėjai gilintųsi į neteisėtus Šiaurės Afrikos valstybės veiksmus.

3.4. Diplomatinis diskursas Maroko žiniasklaidoje

Nemažai diplomatinio diskurso užuomazgų galima pastebėti ir Maroko žiniasklaidoje – vienos labiau akivaizdžios, kitos – iš pirmo žvilgsnio nepastebimos. Kaip pažymėta teorinėje magistro darbo dalyje, dalis naujienų portalų priklauso Maroko vyriausybei, todėl tam tikros Šiaurės Afrikos valstybės žiniasklaidos priemonės atspindi vyriausybės retoriką, o kitos, atsižvelgiant į turinį, skelbia naujienas, kurios pagal tam tikrus požymius netiesiogiai atitinka valstybės laikyseną.

Viename iš Maroko vietos ir tarptautinių aktualijų žurnalų *Le Petit Journal Marocain* (LPJM) straipsnių, kuris išleistas 2022-ųjų sausio 26 dieną (t. y. praėjus kiek daugiau nei pusmečiui po

dvišalius Ispanijos ir Maroko santykius paaštrinusią migracijos krizės įvykių Seutoje), aptariama, kaip Šiaurės Afrikos valstybė nusprendžia nebe pripažinti Seutos ir Meliljos sienų.¹⁵¹ 2022-ųjų sausio 25 dieną Maroko nacionalinio saugumo generalinis direktoratas (pranc. – *La Direction générale de la sûreté nationale*) išleido įsakymą pakeisti prancūziškus žodžius arabiškais leksikos vienetais dviejų policijos nuovadų iškabose prie Seutos ir Meliljos.¹⁵²

6 pavyzdys: leksinis savinimasis

„Frontière“ (liet. – „siena“) → „bab“ (liet. – „durys“ / „vartai“)¹⁵³

Leksiniu požiūriu pasirinkimas keisti oficialių Maroko institucijų iškabų pavadinimus indikuoja tai, kad Šiaurės Afrikos valstybė neigia egzistuojančią Ispaniją ir Maroką skiriančią tarpvalstybinę sieną, toliau nepaliauja reikšti pretenzijų į šias Ispanijos teritorijas ir iš esmės jas laiko savo nuosavybe. Iškabų pervadinimas – vienpusis Maroko veiksmas, kuris leidžia jam lengviau pateisinti nelegalių migrantų judėjimą į Ispanijos eksklavus, jis tarsi priskiria teisę apibrėžti teritorinį statusą. Susidaro įspūdis, kad Šiaurės Afrikos valstybė savo šalies viduje tarsi skleidžia idėją, kad Seuta ir Melilja priklauso ne kitai valstybei, o paprasčiausiai yra teritorijos, į kurias yra šiek tiek sudėtingiau patekti. Galima manyti, kad tai galėtų būti viena iš priežasčių, skatinanti migrantų judėjimą į Ispanijos eksklavus. Taip tarsi perkeliama atsakomybė nuo valstybės ant individų. Atkreiptinas dėmesys, kad pakeisti leksikos vienetai skiriasi ne tik semantiniu požiūriu, bet ir yra užrašyti kita – oficialiąja arabų – kalba. Žodžio keitimą iš prancūzų kalbos į arabų kalbą galima suprasti kaip postkolojinės tapatybės formavimą ir simbolišką atsiribojimą nuo bet kokių vakarietiško įtakų. Marokas, keisdamas žodžius, tarsi kuria norimą realybę pagal savo ideologinį žemėlapi. Taigi, galima teigti, kad šis pavyzdys aiškiai parodo Maroko atvirai ir tendencingai propaguojamą nacionalistinį / antikolojinį diskursą.

Kalbant apie kitus leksinio savinimosi pavyzdžius, Šiaurės Afrikos valstybės naujienų portalų, pavyzdžiui, Maroko vyriausybei oficialiai priklausančios naujienų agentūros *Maghreb Arabe Presse* (MAP)¹⁵⁴, privataus naujienų portalo, tačiau turinčio sąsajų su žmonėmis iš Maroko vyriausybės ir jos retoriką skleidžiančio *Le360*¹⁵⁵, seniausio prancūzų kalba leidžiamo dienraščio šalyje, glaudžiai susijusio su Maroko karališkąja šeima, *Le Matin*¹⁵⁶, Rabate įsikūrusio Šiaurės Afrikos valstybės

¹⁵¹ *Le Petit Journal Marocain*, „Le Maroc ne reconnaît plus les frontières de Sebta et Melilla“, LPJM, žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d., https://www.lepetitjournalmarocain.com/2022/01/26/le-maroc-ne-reconnait-plus-les-frontieres-de-sebta-et-melilla/?utm_source=chatgpt.com

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *State Media Monitor*, „Maghreb Arabe Presse (MAP)“, *State media monitor*, žiūrėta 2025 m. balandžio 1 d., <https://statemediamonitor.com/2024/07/maghreb-arabe-presse-map/>

¹⁵⁵ *Media Ownership Monitor*, „Le 360“, *Media Ownership Monitor*, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://maroc.mom-gmr.org/en/media/detail/outlet/le-360/>

¹⁵⁶ *Media Ownership Monitor*, „Le Matin“, *Media Ownership Monitor*, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://maroc.mom-gmr.org/en/media/detail/outlet/le-matin/>

naujienu portalu *Bladi.net*. ir kt., straipsniuose prancūzų ar anglų kalbomis Seutos ir Meliljos vietovardžiai, vietoj nusistovėjusių ispaniškų autonominių miestų pavadinimų „Ceuta“ ir „Melilla“, labai dažnai vartojami arabiškais (marokietiškais) pavadinimais „Sebta“ ir (ar) „Melilia“.

7 pavyzdys: leksinis savinimasis

Maghreb Arabe Presse: *Événements de Sebta : Quand l'AFP sacrifie la déontologie sur l'autel du sensationnalisme* (liet. – Seutos įvykiai: AFP aukoja etiką dėl sensacijų)¹⁵⁷

Le360: *Officiel: réouverture dès le mardi 17 mai prochain des points de passage de Sebta et Melilia* (liet. – Oficialu: Seutos ir Meliljos perėjimai vėl bus atidaryti gegužės 17 d., antradienį)¹⁵⁸

Le Matin: *Sebta et Mellilia : les revendications du Maroc sont pleinement justifiées (ancienne ministre espagnole)* (liet. – Seuta ir Melilja: Maroko pretenzijos visiškai pagrįstos (buvusi Ispanijos ministrė))¹⁵⁹

Maghreb Arabe Presse: *Madrid Tries to Use Sebta Events as a Way to Avoid Real Debate on Crisis, FM Says* (liet. – Madridas siekia pasinaudoti įvykiais Seutoje, kad išvengtų realių diskusijų apie krizę, sako URM ministras)¹⁶⁰

Bladi.net: *Sebta : Aznar critique Sánchez de n'avoir pas su anticiper sur la crise avec le Maroc* (liet. – Seuta: Aznaras kritikuoja Sánchezą, kad šis nenumatė krizės su Maroku)¹⁶¹

Galima manyti, kad Marokas, šalies oficialių šaltinių straipsniuose prancūzų ir anglų kalbomis įsivesdamas savus Ispanijos miestų pavadinimus „Sebta“ ir „Melilia“, tarsi netiesiogiai, diskursyvinio būdu savinasi juos, nepripažindamas jų kaip Ispanijos nuosavybės, turinčių ką nors bendra su Pietų Europos šalimi. Paprastai Ispanijos autonominių miestų pavadinimus „Ceuta“ ir „Melilla“ straipsniuose anglų, prancūzų, ispanų ir kt. kalbomis linkstama vartoti jų niekaip neadaptuojant, laikantis originalo, tačiau Marokas padaro išimtį – Šiaurės Afrikos valstybė juos vartoja savaip,

¹⁵⁷ *Maghreb Arabe Presse*, „Officiel: réouverture dès le mardi 17 mai prochain des points de passage de Sebta et Melilia“, MAP, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/politique/ev%C3%A9nements-de-sebta-quand-lafp-sacrifie-la-d%C3%A9ontologie-sur-l%E2%80%99autel-du>

¹⁵⁸ *Le360*, „Officiel: réouverture dès le mardi 17 mai prochain des points de passage de Sebta et Melilia“, *Le360*, žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d., https://fr.le360.ma/politique/officiel-reouverture-des-le-mardi-17-mai-prochain-des-points-de-passage-de-sebta-et-melilia-259979/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook&fbclid=IwY2xjawJnYqFleHRuA2FlbQIxMQABHmDcixsFRzB53Y6T4NoV9kOCQIbU4ajeDB_bIBtLRR53zJJ8lhJq5bZtwO4h_aem_fH40RCY9Xydo9qfxDHuqEA

¹⁵⁹ *Le Matin*, „Sebta et Mellilia : les revendications du Maroc sont pleinement justifiées (ancienne ministre espagnole)“, *Le Matin*, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://lematin.ma/express/2022/sebta-mellilia-revendications-maroc-pleinement-justifiees-selon-ancienne-ministre-espagnole/380442.html>

¹⁶⁰ *Maghreb Arabe Presse*, „Madrid Tries to Use Sebta Events as a Way to Avoid Real Debate on Crisis, FM Says“, MAP, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.mapnews.ma/en/actualites/politics/madrid-tries-use-sebta-events-way-avoid-real-debate-crisis-fm-says>

¹⁶¹ *Bladi.net*, „Sebta : Aznar critique Sánchez de n'avoir pas su anticiper sur la crise avec le Maroc“, *Bladi.net*, žiūrėta 2025 m. gegužės 9 d., <https://www.bladi.net/aznar-critique-sanchez-ceuta,82835.html>

tikėtina, norėdama kaip įmanoma labiau paneigti galimą miestų ispaniškumą. Toks rašymo būdas nėra atsitiktinis – sprendžiant iš pavyzdžio, nemaža dalis Maroko naujienų portalų sąmoningai vartoja marokietiškus Ispanijos miestų pavadinimus. Taigi, tokia praktika akcentuoja Seutą ir Melilją ne kaip Ispanijos eksklavus, o istorines Maroko teritorijas. Toks pavadinimų vartosenos pasirinkimas funkcionuoja ideologiškai – jais aiškiai parodoma politinė laikysena ir pretenzijos į teritorijas. Iš esmės tai galima traktuoti kaip dar vienas nacionalistinio / antikolojinio diskurso užuomazgas, randamas daugelyje Šiaurės Afrikos valstybėse naujienų portalų straipsnių, kuriuose kalbama apie Seutą ir Melilją.

Maroko žiniasklaidos priemonės *Le Petit Journal Marocain*, kurioje rašoma apie vietos ir tarptautines naujienas, straipsnyje, išleistame 2022-ųjų spalio 13 dieną (t. y. jau įvykus tuometinei migrantų krizei Meliljoje), aptariama, kaip Šiaurės Afrikos valstybė platina kontroversiškai vertinamą informaciją Ispanijos atžvilgiu.¹⁶² 2022-ųjų rugsėjo 9 dieną Rabatas išsiuntė laišką, kuriame aiškinasi, kodėl tų pačių metų birželio 24 dieną įvykių prie Meliljos pasienio tvoros metu prieš afrikiečių kilmės migrantus panaudojo didelę ir mirtiną jėgą.¹⁶³ Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybai išsiųstame tekste Marokas akcentuoja kelis aspektus.

8 pavyzdys: leksinis savinimasis

*Le Petit Journal Marocain: Marokas neturi sausumos sienų su Ispanija [...] Melilja yra okupuotas kalėjimas. Dėl šios priežasties negalime kalbėti apie sienas, o tik apie sienos kirtimo punktus (pranc. – Le Maroc n'a pas de frontières terrestres avec l'Espagne [...] Melilla reste un préside occupé. C'est pour cette raison qu'on ne peut parler de frontières, mais seulement de points de passage).*¹⁶⁴

Susidaro įspūdis, kad leksika, kuria apibūdinama Melilja, yra persmelkta nuoskaudų, prieštaravimų su Ispanijos suverenitetu ir dabartiniu *status quo*. Ispanija piešiama kaip blogas veikėjas, Melilją metaforiškai įvardijant kaip „okupuotą kalėjimą“. Vadinasi, Šiaurės Afrikos valstybė tarsi kalba apie simbolinę eksklavo nelaisvę ir neteisybę. Tokia kalbinė strategija leidžia Marokui ne tik kalbiniu lygmeniu savintis Ispanijos eksklavus, bet ir perkelti atsakomybę už humanitarines krizes Ispanijai. Be kita ko, Šiaurės Afrikos valstybė prieštarauja faktams. Maroko diskurse neigiama egzistuojanti sausumos kaimynystė su Ispanija, o tai taip pat delegitimizuoja Ispanijos teisę į teritoriją. Taigi, apie Melilją pasisakoma tarsi apie įkalintą auką, kurią Ispanija yra pasiglemžusi į

¹⁶² *Le Petit Journal Marocain*, „Le Maroc à l'ONU: «Ceuta et Melilla sont des présides occupés»“, LPJM, žiūrėta 2025 m. gegužės 2 d., <https://www.lepetitjournalmarocain.com/2022/10/13/le-maroc-a-lonu-ceuta-et-melilla-sont-des-presides-occupes/>

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *Ibid.*

savo rankas, – vyrauja ryškiai neigiama retorika. Šis pavyzdys stiprina nacionalinę tapatybę – tai yra dar vienas Maroko tipiškas antikolojinio / nacionalistinio diskurso vartosenos atvejis.

Verta atkreipti dėmesį, kad nemažai Maroko naujienų portalų, skirtinguose kontekstuose mininčių Seutą ar Melilją, apie juos dažnu atveju kalba arba kaip „okupuotus“ Maroko miestus, pridodant šį būdvardį kaip tarsi būtiną Ispanijos autonominių miestų apibūdinimą.

9 pavyzdys: leksinis savinimasis

Maghreb Arabe Presse: *Vaizdai ir vaizdo medžiaga, kuriuos pastarosiomis dienomis prie sienos su okupuotu Seutos kalėjimu užfiksavo pilietė žurnalistė, šokiruoja daugeliu atžvilgių (pranc. – Les images et les séquences vidéo, prises ces derniers jours par le journaliste-citoyen à la frontière avec le préside occupé de Sebta, sont choquantes à bien des égards).*¹⁶⁵

Le Petit Journal Marocain: *Okupuotas Meliljos miestas pamažu miršta (pranc. – La ville occupée de Melilla meurt à petit feu).*¹⁶⁶

Le360: *Galiausiai apie 6 tūkstančiai (daugiausia marokiečių) bandė pereiti į okupuotą Seutos anklavą (pranc. – Ils étaient au final quelque 6.000 candidats (majoritairement marocains) à tenter leur traversée vers l'enclave occupée de Sebta).*¹⁶⁷

Maghreb Arabe Presse: [...] Madridas bando įtikinti žmones, kad pastarieji įvykiai yra susiję su migracijos krize okupuotuose Seutos ir Meliljos anklavuose, nors iš tikrųjų tai yra „politinė krizė ir pasitikėjimo krizė“, kilusi dėl vadinamojo Ghali atvykimo (pranc. – [...] Madrid tente de faire croire que les récents événements ont trait à une crise migratoire dans les enclaves occupées de Sebta et Melilla alors qu'il s'agit bien d'une "crise politique et d'une crise de confiance" suite à l'accueil du dénommé Ghali).¹⁶⁸

Le Matin: Užsienio reikalų, Afrikos bendradarbiavimo ir Maroko išeivijos ministro Nassero Bouritos teigimu, Ispanija bando pasinaudoti tuo, kas įvyko okupuotame Seutos kalėjime, kaip „išsisukti nuo tikrųjų diskusijų“ dėl Maroko ir Ispanijos krizės, susijusios su tuo, kad Madridas priėmė Brahimą Ghali, kuris teisiamas už karo nusikaltimus, nusikaltimus žmoniškumui, išprievartavimus ir žmogaus teisių pažeidimus (pranc – L'Espagne tente d'utiliser ce qui s'est passé

¹⁶⁵ Mohammed Rida Braim, „L'Espagne, le rêve d'un autre âge !“, MAP, žiūrėta 2025 m. vasario 3 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/politique/l'espagne-le-reve-d'un-autre-age>

¹⁶⁶ Le Petit Journal Marocain, „La ville occupée de Melilla meurt à petit feu“, LPJM, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.lepetitjournalmarocain.com/2022/08/08/la-ville-occupee-de-melilla-meurt-a-petit-feu/>

¹⁶⁷ Tarik Qattab, „Nouveau record: 6.000 migrants entrent dans Sebta, l'Espagne impuissante“, Le360, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://fr.le360.ma/societe/nouveau-record-6000-migrants-entrent-dans-sebta-lespagne-impuissante-238751/>

¹⁶⁸ Maghreb Arabe Presse, „Affaire du énommé Ghali: L'ambassadeur du Maroc à Mexico met en avant les contradictions de Madrid“, MAP, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/politique/affaire-du-dénomme-ghali-l-ambassadeur-du-maroc-a-mexico-met-en-avant-les>

*dans le préside occupé de Sebta comme «le salut pour sortir du débat réel» sur la crise maroco-espagnole relative à l'accueil par Madrid du dénommé Brahim Ghali, poursuivi pourtant pour crimes de guerre, crimes contre l'humanité, viol et violations des droits de l'Homme, a indiqué le ministre des Affaires étrangères, de la coopération africaine et des Marocains résidant à l'étranger, Nasser Bourita).*¹⁶⁹

Dažnas Ispanijos eksklavų, kaip „okupuotų“ miestų, minėjimas ir sklaida Maroko žiniasklaidoje kuria įvaizdį, kad Seuta ir Melilja yra neteisėtai atimtos, o Šiaurės Afrikos valstybei šios teritorijos priklauso teisėtai. Iš pavyzdžio matyti, kad žodžio „okupuotas“ kartojimas skirtinguose Maroko naujienų portaluose yra itin paplitęs – žiniasklaida prisideda prie šio leksikos vieneto įsitvirtinimo. Šie minėjimai Maroko žiniasklaidoje nėra neutralūs – jie atspindi valstybės laikyseną Ispanijos eksklavų atžvilgiu. Taigi, Šiaurės Afrikos žiniasklaidos priemonės veikia kaip politinis įrankis, kuris platina valstybinius naratyvus. Toks diskursas ne tik kurią Seutos ar Meliljos, kaip „okupuotų“ miestų, įvaizdį, bet ir tarsi normalizuoja tokį požiūrį, susidaro įspūdis, kad „okupacija“ yra tarsi savaime suprantamas faktas. Žodis „okupuotas“ turi stiprų emocinį krūvį – tai galima sieti su Maroko kolonijine praeitimi, neteisybės pojūčiu, todėl imamas antikolojinio diskurso. Taigi, šis žodynas atlieka nacionalistinės valstybės laikysenos sklaidos funkciją, o Šiaurės Afrikos valstybės žiniasklaida tampa instrumentu, kuris legitimizuoja valstybės poziciją kalbiniu lygmeniu. Viešojoje erdvėje dominuojant neobjektyvių naujienų srautų, viešasis diskursas tampa ideologiškai angažuotas.

Be to, galima pastebėti panašų atvejį, tik su kitu žodžiu, kuris paprastai eina kartu minint Ispanijos eksklavus. Leksikos vienetas „bab“, kuris išvertus iš arabų kalbos reiškia duris ar vartus, taip pat neretų atveju vartojamas Maroko naujienų portaluose. Atkreiptinas dėmesys, kad žodžių junginys „Bab Sebta“ vartojamas tiek antraštėse, tiek straipsnių viduje.

10 pavyzdys: leksinis savinimasis

***Le Petit Journal Marocain:** Le passage frontalier de Bab Sebta a retrouvé son calme après les derniers évènements relatifs au déferlement des migrants subsahariens et marocains et les incidents qui s'en sont suivis dans ces lieux (liet. – Po pastarųjų įvykių, susijusių su migrantų iš Užsachario ir Maroko antplūdžiu ir po jų kilusiais incidentais, Seutos vartų sienos perėjimo punkte vėl įsivyravo ramybė).*¹⁷⁰

¹⁶⁹ *Le Matin*, „Nasser Bourita : Madrid tente d'utiliser les événements de Sebta comme «le salut pour sortir du débat réel» sur la crise“, *Le Matin*, žiūrėta 2025 m. balandžio 13 d., <https://lematin.ma/journal/2021/nasser-bourita-madrid-tente-dutiliser-evenements-sebta-salut-sortir-debat-reel-crise/358783.html>

¹⁷⁰ *Le Petit Journal Marocain*, „Le calme est revenu au passage frontalier de Bab Sebta“, LPJM, žiūrėta 2025 m. balandžio 2 d., <https://www.lepetitjournalmarocain.com/2021/05/27/le-calme-est-revenu-au-passage-frontalier-de-bab-sebta/>

Le360: La fermeture des points de passage, notamment Bab Sebta, a fragilisé les habitants de Fnideq, qui gagnaient leur vie par la contrebande (liet. – Perėjimo punktų, ypač Seutos vartų, uždarymas susilpnino Fnideko gyventojus, kurie anksčiau pragyveno iš kontrabandos).¹⁷¹

Maghreb Arabe Presse: Le point de passage de Bab Sebta a fait l'objet de larges travaux de restructuration et de mise à niveau dans l'objectif de lutter contre les activités commerciales illégales (contrebande des marchandises) (liet. – siekiant kovoti su neteisėta komercinė veikla (prekių kontrabanda), Seutos vartų perėjimo punktas buvo iš esmės pertvarkytas ir modernizuotas).¹⁷²

Šiuo marokietišku žodžiu, vartojamu straipsniuose prancūzų kalba šalia marokietiško Ispanijos eksklavo pavadinimo, tarsi norima parodyti arabišką Seutos kilmę. Aktyvi leksikos vieneto „Bab“ vartosena tarsi parodo tai, kad Marokas turi vartus į kitą teritoriją, tačiau tai nebūtinai reiškia, kad tie vartai veda į kitą valstybę. Sprendžiant iš leksinės raiškos, galima susidaryti įspūdį, kad Seuta yra Maroko teritorijos dalis, tik, ją įvardijant kaip vartus, tarsi pagal nutylėjimą galima suprasti, kad tai yra kitokia teritorija, į kurią yra sunkiau patekti. Susidaro įspūdis, kad Maroko žiniasklaidoje vartojamas žodžių junginys atspindi Šiaurės Afrikos valstybės poziciją eksklavo atžvilgiu. Taigi, Marokas simboliškai – kalbiniu būdu – laiko Seutą savo šalies dalimi. Tai padeda Šiaurės Afrikos valstybei plėsti naratyvą, kad Seuta ir Melilja yra ne Ispanijai, o Marokui priklausančios teritorijos.

11 pavyzdys: vizualinis savinimasis

Atkreiptinas dėmesys, kad Marokas diplomatinio lygmeniu išnaudoja Ispanijos eksklavų įvaizdį ne tik kalbiškai, bet ir vaizdiškai. Kadangi ne tik tekstai, bet ir vizualusis turinys gali būti priskiriamas diskursui, verta atkreipti dėmesį ir į šį atvejį. Rabate įsikūręs Šiaurės Afrikos valstybės naujienų portalas *Bladi.net*¹⁷³ 2022-ųjų kovo 26 dieną publikavo straipsnį, kuriame pranešė, koku netipiniu būdu viena Maroko Karalystės diplomatinių atstovybių savinasi Ispanijos autonominius miestus. Maroko Karalystės ambasada Ispanijos Karalystėje savo interneto svetainėje paviešino oficialų žemėlapi, kuriame Seuta ir Melilja vaizduojamos ne kaip Ispanijos, o Maroko teritorijos.¹⁷⁴

Šis Šiaurės Afrikos valstybės poelgis panašus į tai, kas teorinėje magistro darbo dalyje išskirta kaip vienas iš pilkosios zonos įrankių – Marokas pasitelkia priešiškus naratyvus ar propagandą siekdamas politinių tikslų. Propagandinio žemėlapio publikavimas, kur Seuta ir Melilja, anot Maroko, yra jo teritorijos, primena situaciją, kai 2010 metais daliai žmonių, gimusių Seutoje ir Meliljoje, buvo

¹⁷¹ *Le360*, „Sebta: des mineurs victimes de racisme et d'agressions de toutes sortes“, *Le360*, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., <https://fr.le360.ma/societe/sebta-des-mineurs-victimes-de-racisme-et-dagressions-de-toutes-sortes-239176/>

¹⁷² *Maghreb Arabe Presse*, „Ouverture des points de passage de Bab Sebta et Beni Ansar aux voyageurs“, *Maghreb Arabe Presse*, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/régional/ouverture-des-points-de-passage-de-bab-sebta-et-beni-ansar-aux-voyageurs>

¹⁷³ *Bladi.net*, „Mentions légales“, *Bladi.net*, žiūrėta 2025 m. vasario 4 d., <https://www.bladi.net/mentions-legales.html>

¹⁷⁴ *Bladi.net*, „Une carte du Maroc avec Sebta et Melilla irrite en Espagne (photo)“, *Bladi.net*, žiūrėta 2025 m. balandžio 21 d., <https://www.bladi.net/carte-maroc-sebta-melilla-irrite-espagne,91785.html>

išduoti marokietiški pasai, kuriuose abu Ispanijos miestai buvo įvardijami kaip Maroko Karalystės dalis. Seutos ir Meliljos neišskyrimą kaip Ispanijos teritorijų galima traktuoti kaip dar vieną būdą, kaip Šiaurės Afrikos valstybė išreiškia nenorą pripažinti autonominius miestus Ispanijos dalimi. Tikėtina, kad Marokas tokį žemėlapių publikavimą neatsitiktinai, o sąmoningai – taip tarsi norima formuoti nacionalistinį naratyvą, kuris padėtų legitimizuoti ir normalizuoti reiškiamas pretenzijas į teritorijas. Galima tvirtinti, kad sprendimu publikuoti realybės neatitinkantį žemėlapių siekta keisti Maroko gyventojų suvokimą apie tai, kam iš tikrųjų turi priklausyti Seuta ir Melilja. Oficialiame šaltinyje – Maroko Karalystės ambasados Ispanijos Karalystėje – publikuotame žemėlapyje atsispindi Šiaurės Afrikos valstybės geopolitiniai interesai.

Taigi, išanalizavus šiuos Maroko Karalystės pozicijų atspindinčius tekstų fragmentus, galima teigti, kad Maroko žiniasklaidoje dominuoja leksinis savinimasis. Verta pažymėti, kad šios šalies žiniasklaidoje gausiai pasitelkiamos lingvistinės priemonės, atspindinčios valstybės ideologiją. Pavyzdžiui, straipsniuose prancūzų ir anglų kalbomis vartojami marokietiški vietovardžiai kalbant apie Seutą ir Melilją, tarsi savinantis šiuos miestus, siekiant atsiriboti nuo bet kokio eksklavų ispaniškumo. Apie juos dažnu atveju kalbama kaip apie okupuotas teritorijas, vadinasi, žiniasklaidoje propaguojama Maroko valstybės laikysena Ispanijos atžvilgiu, trūksta nešališkos informacijos sklaidos. Be to, per kalbines priemones kuriamas įvaizdis, kad Seuta ir Melilja yra tarsi vartai, durys į kitas teritorijas, taip paneigiant egzistuojančią sieną su Ispanija. Taip pat randama vizualinio savinimosi pavyzdžių, tačiau tokie atvejai pavieniai ir nėra itin paplitę. Maroko Karalystės diplomatinės institucijos dalijasi vaizdiniu turiniu (žemėlapiu), kuriuo netiesiogiai keliamos pretenzijos į Ispanijos teritorinį vientisumą.

Apibendrinant empirinę dalį, galima teigti, kad Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija tiesiogiai apie Seutą ar Melilją neužsimena – ji savo diskurse kalba 2021 metų migrantų krizės Seutoje kontekste, tačiau stengiantis nukreipti dėmesį nuo pastarojo įvykio, atsisakant atsakomybės, perkeliant kaltę Ispanijai ir atmetant pašalinius veikėjus – Europos Parlamentą. Žvelgiant iš lingvistinės perspektyvos, Maroko vyriausybės institucija Ispanijos ir Europos Sąjungos atžvilgiu vartoja emocinę, vertinamojo pobūdžio leksiką, pasisako provokuojančiai, grasina, pateikia klaidingų faktų interpretaciją – visa tai tarsi sustiprina kritiką, išsakomą Ispanijai ir Europos Sąjungai. Tuo tarpu Maroko žiniasklaidoje įvaizdžių naudojimas yra kitoks – apie Seutą ir Melilją pasisakoma tiesiogiai ir aktyviai. Šiaurės Afrikos naujienų portaluose dominuoja tai, ką būtų galima įvardyti kaip leksinį savinimąsi. Seutos ir Meliljos autonominiai miestai Maroko žiniasklaidos straipsniuose anglų ir prancūzų kalbomis vartojami marokietiškais pavadinimais, jie dažnu atveju įvardijami kaip okupuoti Ispanijos miestai, Šiaurės Afrikos valstybė neigia turinti sausumos sienas su Ispanija. Be to, esama

pavienių vizualinio savinimosi apraiškų – Maroko Karalystės diplomatinė institucija savo interneto puslapyje yra publikavusi žemėlapi, į kurio teritoriją patenka tiek Seuta, tiek Melilja.

Taigi, išanalizavus 11 Maroko Karalystės diplomatinio diskurso pavyzdžių, galima teigti, kad Marokas apie Seutą ir Melilją kalba atsižvelgdamas į skirtingas auditorijas. Kalbėjimo vidaus auditorijai atvejai ryškiausi Šiaurės Afrikos šalies naujienų portaluose, o kalbėjimo išorinei auditorijai – Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacijoje. Atlikus tyrimą, galima tvirtinti, kad Marokas vidinei auditorijai – marokiečiams – apie Seutą ir Melilją kalba aktyviai, o išorinei auditorijai – Ispanijai ir Europos Sąjungai – Seutos ir Meliljos nemini bei komunikuoja kitomis temomis. Tai reiškia, kad Šiaurės Afrikos valstybė Ispanijos eksklavų įvaizdžius pasitelkia strategiškai, atsižvelgdama į adresatą.

Išvados

Šiuo magistro darbu buvo siekiama išanalizuoti, kaip Maroko Karalystė 2021–2022 metais naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius savo diplomatiname diskurse, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga. Atsakant į šį klausimą, buvo nagrinėjama Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerijos komunikacija ir straipsniai iš Šiaurės Afrikos valstybės žiniasklaidos, orientuojantis į dvi paskutines didžiausias migrantų krizes Ispanijos eksklavuose ir remiantis dviem pagrindiniais kriterijais – leksika ir įvaizdžiais.

Išanalizavus 2021–2022 metais Maroko Karalystės vartotą diskursą, paaiškėjo, kad valstybė, siekdama sustiprinti savo galią santykiuose su Ispanija ir Europos Sąjunga, išnaudoja Seutos ir Meliljos įvaizdžius strategiškai, atsižvelgiant į skirtingas auditorijas – vidinę ir išorinę. Marokas, kalbėdamas vidinei auditorijai – marokiečiams, – apie Ispanijos eksklavus komunikuoja tiesiogiai ir aktyviai, o išorinei auditorijai – Ispanijai ir Europos Sąjungai – jų praktiškai nemini.

Atkreiptinas dėmesys, kad Marokas, per žiniasklaidą kalbėdamas apie Seutą ir Melilją, daugiausia pasitelkia leksines priemones – leksinį Ispanijos miestų savinimąsi, tačiau esama pavienių atvejų, kai naudojami ir vizualiniai metodai, kur Maroko diplomatinės institucijos žemėlapyje keliamos pretenzijos į Seutą ir Melilją. Tuo tarpu Šiaurės Afrikos valstybė, komunikuodama per Maroko Karalystės užsienio reikalų ministeriją, imasi įvairių veiksmų, siekdama nukreipti dėmesį nuo migracijos krizių. Marokas, bandydamas atitolti nuo fakto, kad buvo pagrindinis 2021 metų migrantų krizės Seutoje sukėlėjas, atsisakė atsakomybės, perkėlė kaltę Ispanijai ir kritikavo Europos Parlamentą kaip išorinį veikėją, neturintį teisės kištis į dvišalius santykius. Taip pat pasitelkė lingvistines priemones, norėdamas sustiprinti kritiką Ispanijos ir Europos Sąjungos atžvilgiu. Taigi, krizinės situacijos su didžiuliais nelegalių migrantų srautais pasitarnauja kaip palanki terpė skleisti negatyvią retoriką.

Galima tvirtinti, kad ne tik Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, bet ir Maroko žiniasklaida aktyviai prisideda prie šalies pozicijos sklaidos. Šiaurės Afrikos naujienų portalai, oficialiai priklausantys vyriausybei ar neoficialiais duomenimis atspindintys jos laikyseną, yra efektyvus būdas platinti ne visada objektyvias naujienas apie Seutą ir Melilją, Maroko vidinei auditorijai kurti okupuotų miestų įvaizdį, taip skatinant priešpriešą tarp Maroko ir Ispanijos.

Maroko pavyzdys parodo, kad trečiosios šalys geba naudoti diskursą kaip netiesioginę galios priemonę, mat globalieji Pietūs paprastai turi mažiau tradicinių galios instrumentų, tokių kaip kariniai pajėgumai ar ekonominiai svertai, nei globalioji Šiaurė. Marokas per komunikaciją migracijos srityje daro spaudimą Ispanijai ir Europos Sąjungai, bet tuo pačiu stengiasi išlaikyti su jomis diplomatinis santykius. Galima teigti, kad diskursas ne visada veikia kaip tiesioginis būdas daryti spaudimą – kai

kurie klausimai, pavyzdžiui, susiję su teritorinėmis pretenzijomis, išorinei auditorijai neakcentuojami. Tačiau vidinei auditorijai apie Seutą ir Melilją kalbama, o tai padeda stiprinti režimo legitimumą šalies lygmeniu.

Taigi, tokia strategija atskleidžia atvirkštinio sąlygiškumo principą: Marokas pasitelkia diskursą ne tam, kad spręstų su migracija susijusias problemas ar kad keistų galios balansą su Ispanija, tačiau tam, kad įtvirtintų savo politines pozicijas tiek šalies viduje, tiek išorėje. Vadinasi, diskursas ne visada kuria spaudimą tiesiogiai, bet gali būti reikšmingas kuriant simbolinę galią. Taigi, Maroko atvejis leidžia teigti, kad diskursas yra vienas iš netiesioginių būdų, kaip silpnesnės valstybės gali sustiprinti savo galią ir ją panaudoti kaip spaudimo priemonę.

Siekiant geriau suprasti, kaip Marokas 2021–2022 m. naudojo Seutos ir Meliljos įvaizdžius diplomatiname diskurse, siekdamas sustiprinti savo galią, būtų naudinga išanalizuoti, kaip Maroko valdžios atstovai pasisako apie Seutą ir Melilją savo asmeninėse socialinių tinklų, tokių kaip „Facebook“ ar „X“, paskyrose. Taip pat būtų pravartu išanalizuoti Maroko Karalystės diplomatinį diskursą, kuris pateikiamas arabų kalba. Be kita to, tolimesnė analizė galėtų apimti ne tik tai, kaip Marokas išnaudoja diskursą, bet ir kokį veiksmingumą jis sukelia.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Acosta Sánchez, Miguel Ángel, „Ceuta y Melilla en las estrategias de seguridad española y europea“ *Paix et Securite Internationales*, No. 10 (2022): 1–11.
2. Arakelyan, Rouzanna ir Astghik Avetyan, „The General and the Specific in Political and Diplomatic Discourses“ *Foreign Languages in Higher Education* 21, No. 1 (2017): 3–10.
3. Balfour, Rosa, „EU Conditionality after the Arab Spring“ *IEMed* 16 (2012): 7–35.
4. Baqués-Quesada, Josep, „Is Morocco operating a grey zone in Ceuta and Melilla?“ *Defence Studies* 23, No. 2 (2023): 198–214.
5. BBC, „Ceuta: Spain sends troops as 8,000 migrants enter enclave“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d., https://www.bbc.com/news/world-europe-57156320?utm_source=chatgpt.com
6. BBC, „Morocco media guide“, BBC, žiūrėta 2025 m. balandžio 2 d., <https://www.bbc.com/news/world-africa-14123019>
7. Benjelloun, Sara, „The Influence of Diplomatic and Foreign Policy Considerations in the Making of Migration and Asylum Policy in Morocco“ *European Journal of Migration and Law* 26, No. 2 (2024): 224–240.
8. *Bladi.net*, „Mentions légales“, *Bladi.net*, žiūrėta 2025 m. vasario 4 d., <https://www.bladi.net/mentions-legales.html>
9. *Bladi.net*, „Sebta : Aznar critique Sánchez de n’avoir pas su anticiper sur la crise avec le Maroc“, *Bladi.net*, žiūrėta 2025 m. gegužės 9 d., <https://www.bladi.net/aznar-critique-sanchez-ceuta,82835.html>
10. *Bladi.net*, „Une carte du Maroc avec Sebta et Melilla irrite en Espagne (photo)“, *Bladi.net*, žiūrėta 2025 m. balandžio 21 d., <https://www.bladi.net/carte-maroc-sebta-melilla-irrite-espagne,91785.html>
11. Braim, Mohammed Rida, „L’Espagne, le rêve d’un autre âge !“, MAP, žiūrėta 2025 m. vasario 3 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/politique/l’espagne-le-rêve-d’un-autre-âge>
12. Bremmer, Matthew, „The Melilla massacre: how a Spanish enclave in Africa became a deadly flashpoint“, *The Guardian*, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/29/the-melilla-massacre-spanish-enclave-africa-became-deadly-flashpoint-morocco>
13. Carpintero García, Gadea, „Las particularidades de Ceuta y Melilla“ *Revista Dignitas*, No. 5 (2022): 1–21.
14. Carvalho, Evandro Menezes de. *Semiotics of International Law: Trade and Translation*. Dordrecht: Springer, 2011.

15. Cassarino, Jean-Pierre, „An Unsettling Déjà-vu: The May 2021 Ceuta Events“ *European Papers* 7, No. 1 (2022): 79–85.
16. Cassarino, Jean-Pierre, „Multi-layered Cooperation on Readmission in the Euro-Mediterranean and Euro-African Areas,“ kn. *Cooperation on Readmission in the Euro-Mediterranean Area and Beyond: Lessons Learned and Unlearned*, sud. Jorge Piñera Álarzer (Barselona: European Institute of the Mediterranean, 2023), 12–76.
17. Dalkıran, Müge, „New Approaches to Conditionality in EU-Turkey Relations: Assessing the Role of Irregular Migration“ *Oasis*, No. 39 (2023): 123–143.
18. Durmaz, Zekeriya ir Mehmet Salih Yoğun, „A Critical Discourse Analysis of a Visual Image in Norman Fairclough’s CDA Model“ *International Journal of Scholars in Education* 5, No. 1 (2022): 25–33.
19. Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London and New York: Routledge, 2010, antras leidimas.
20. Garcés Mascareñas, Blanca, „Ceuta: the Weaponisation of Migration“, *Ara*, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d., https://www.cidob.org/sites/default/files/2024-07/669_OPINION_BLANCA%20GARCÉS%20MASCAREÑAS_ANG.pdf
21. Janvier, Orlane, „Negotiations in Times of Crisis: The EU-Turkey and EU-Pakistan Readmission Agreements and ‘Reversed Conditionality’“ *EU Diplomacy Paper* (2023): 2–28.
22. Johnstone, Barbara ir Jennifer Andrus. *Discourse Analysis*. New Jersey: John Wiley & Sons, 2024.
23. Kaiser, Kevin, „EU-Morocco Negotiations on a Readmission Agreement: Obstacles to a Successful Conclusion“ *EU Diplomacy Paper* (2019): 2–33.
24. Laube, Lena, „Diplomatic Side-Effects of the EU’s Externalization of Border Control and the Emerging Role of ‘Transit States’ in Migration Diplomacy“ *Historical Social Research* 46, No. 3 (2021): 83.
25. *Le360*, „Officiel: réouverture dès le mardi 17 mai prochain des points de passage de Sebta et Melilia“, *Le360*, žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d., https://fr.le360.ma/politique/officiel-reouverture-des-le-mardi-17-mai-prochain-des-points-de-passage-de-sebta-et-melilia-259979/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook&fbclid=IwY2xjawJnYqFleHRuA2FlbQIxMQABHmDcixsFRzB53Y6T4NoV9kOCQIbU4ajeDB_bIBtLRR53zJJ8lhJq5bZtwO4h_aem_fH40RCY9Xydo9qfxDHuqEA
26. *Le360*, „Sebta: des mineurs victimes de racisme et d’agressions de toutes sortes“, *Le360*, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., <https://fr.le360.ma/societe/sebta-des-mineurs-victimes-de-racisme-et-dagressions-de-toutes-sortes-239176/>

27. *Le Matin*, „Nasser Bourita : Madrid tente d'utiliser les événements de Sebta comme «le salut pour sortir du débat réel» sur la crise“, *Le Matin*, žiūrėta 2025 m. balandžio 13 d., <https://lematin.ma/journal/2021/nasser-bourita-madrid-tente-dutiliser-evenements-sebta-salut-sortir-debat-reel-crise/358783.html>
28. *Le Matin*, „Sebta et Mellilia : les revendications du Maroc sont pleinement justifiées (ancienne ministre espagnole)“, *Le Matin*, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://lematin.ma/express/2022/sebta-mellilia-revendications-maroc-pleinement-justifiees-selon-ancienne-ministre-espagnole/380442.html>
29. *Le Petit Journal Marocain*, „La ville occupée de Melilla meurt à petit feu“, LPJM, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.lepetitjournalmarocain.com/2022/08/08/la-ville-occupee-de-melilla-meurt-a-petit-feu/>
30. *Le Petit Journal Marocain*, „Le calme est revenu au passage frontalier de Bab Sebta“, LPJM, žiūrėta 2025 m. balandžio 2 d., <https://www.lepetitjournalmarocain.com/2021/05/27/le-calme-est-revenu-au-passage-frontalier-de-bab-sebta/>
31. *Le Petit Journal Marocain*, „Le Maroc à l'ONU: «Ceuta et Melilla sont des présides occupés»“, LPJM, žiūrėta 2025 m. gegužės 2 d., <https://www.lepetitjournalmarocain.com/2022/10/13/le-maroc-a-lonu-ceuta-et-melilla-sont-des-presides-occupes/>
32. *Le Petit Journal Marocain*, „Le Maroc ne reconnaît plus les frontières de Sebta et Melilla“, LPJM, žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d., https://www.lepetitjournalmarocain.com/2022/01/26/le-maroc-ne-reconnait-plus-les-frontieres-de-sebta-et-melilla/?utm_source=chatgpt.com
33. *Maghreb Arabe Presse*, „Affaire du énommé Ghali: L'ambassadeur du Maroc à Mexico met en avant les contradictions de Madrid“, MAP, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/politique/affaire-du-dénommé-ghali-l'ambassadeur-du-maroc-à-mexico-met-en-avant-les>
34. *Maghreb Arabe Presse*, „Madrid Tries to Use Sebta Events as a Way to Avoid Real Debate on Crisis, FM Says“, MAP, žiūrėta 2025 m. balandžio 26 d., <https://www.mapnews.ma/en/actualites/politics/madrid-tries-use-sebta-events-way-avoid-real-debate-crisis-fm-says>
35. *Maghreb Arabe Presse*, „Officiel: réouverture dès le mardi 17 mai prochain des points de passage de Sebta et Melilia“, MAP, žiūrėta 2025 m. balandžio 25 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/politique/ev%C3%A9nements-de-sebta-quand-lafp-sacrifie-la-d%C3%A9ontologie-sur-l%E2%80%99autel-du>
36. *Maghreb Arabe Presse*, „Ouverture des points de passage de Bab Sebta et Beni Ansar aux voyageurs“, *Maghreb Arabe Presse*, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., <https://www.mapnews.ma/fr/actualites/régional/ouverture-des-points-de-passage-de-bab-sebta-et-beni-ansar-aux-voyageurs>

37. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „1. His Majesty King Mohammed VI, may God Assist Him, reiterates his Very High Instructions to the Ministers in charge of the Interior and of Foreign Affairs to definitively settle the issue of unaccompanied Moroccan minors in an illegal situation in certain European countries“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/statement-ministries-interior-and-foreign-affairs>
38. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „Morocco is not used of getting involved in controversies over statements by senior officials from foreign countries“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/statement-ministry-foreign-affairs-african-cooperation-and-moroccan-expatriates-response-statements-president-spanish-government>
39. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „Since Spain has harbored the leader of the polisario militias, who is accused of war crimes and serious human rights violations, Spanish officials have made multiple statements in an attempt to justify this serious act contrary to the spirit of partnership and good neighborliness“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/statement-ministry-foreign-affairs-african-cooperation-and-moroccan-expatriates-response-statements-president-spanish-government>
40. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „The Kingdom of Morocco deplores the attitude of Spain, which hosts on its territory the man named Brahim Ghali, leader of the "polisario" separatist militias, sued for serious war crimes and grave human rights abuses“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 24 d., <https://diplomatie.ma/en/morocco-deplores-attitude-spain-and-expresses-its-disappointment-regard-act-contrary-spirit-partnership-and-good-neighborliness>
41. Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, „The resolution adopted, on June 10, 2021, by the European Parliament does not change the political nature of the bilateral crisis between Morocco and Spain“, Maroko Karalystės užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2025 m. balandžio 11 d., <https://diplomatie.ma/en/european-parliaments-resolution-does-not-change-political-nature-bilateral-crisis-between-morocco-and-spain>
42. McKenna, Madelyn, „The Use of Diplomatic Tension as Political Leverage in Morocco-EU Relations“ *CISLA Senior Integrative Projects* 41 (2022): 4–28.
43. *Media Ownership Monitor*, „Le 360“, *Media Ownership Monitor*, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://maroc.mom-gmr.org/en/media/detail/outlet/le-360/>
44. *Media Ownership Monitor*, „Le Matin“, *Media Ownership Monitor*, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://maroc.mom-gmr.org/en/media/detail/outlet/le-matin/>

45. Nick, Stanko, „Use of Language in Diplomacy,” kn. *Language and Diplomacy*, sud. Jovan Kurbalija ir Hannah Slavik (Msida: *DiploProjects*, 2001), 39–48.
46. Pimentel, Pedro Chapaval ir Luciana Panke, „Diplomatic discourses: are they an object of Political Communication research?“ *Intercom: Revista Brasileira de Ciências da Comunicação* 43, No. 2 (2020): 53–71.
47. Qattab, Tarik, „Nouveau record: 6.000 migrants entrent dans Sebta, l’Espagne impuissante“, *Le360*, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://fr.le360.ma/societe/nouveau-record-6000-migrants-entrent-dans-sebta-lespagne-impuissante-238751/>
48. *Reporters without borders*, „Morocco / Western Sahara“, RSF, žiūrėta 2025 m. balandžio 9 d., <https://rsf.org/en/country/morocco-western-sahara>
49. *State media monitor*, „Maghreb Arabe Presse (MAP)“, *State media monitor*, žiūrėta 2025 m. balandžio 1 d., <https://statemediamonitor.com/2024/07/maghreb-arabe-presse-map/>
50. Teevan, Chloe, „EU-Morocco: a win-win partnership?“, Maroko politikos analizės institutas, žiūrėta 2025 m. balandžio 6 d., <https://mipa.institute/en/6866>
51. Telešienė, Audronė, „Kritiškosios diskurso analizės metodologinio principo taikymas sociologiniuose tyrimuose“ *Filosofija. Sociologija*, No. 2 (2005): 1–6.
52. *The Diplomat in Spain*, „Foreign Affairs assures that Ghali entered with Algerian passport and with his real identity“, *The Diplomat in Spain*, žiūrėta 2025 m. balandžio 19 d., <https://thediplomatinspain.com/en/2021/05/22/foreign-affairs-assures-that-ghali-entered-with-algerian-passport-and-with-his-real-identity/>
53. Tittel-Mosser, Fanny, „Reversed Conditionality in EU External Migration Policy: The Case of Morocco“ *Journal of Contemporary European Research* 14, No. 4 (2018): 350–363.
54. Tsourapas, Gerasimos, „Migration Diplomacy in the Global South: Cooperation, coercion and issue linkage in Gaddafi’s Libya“ *Third World Quarterly* 38, No. 10 (2017): 1–19.

Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija

Vardas, pavardė: Andrius Tinteris

Studento pažymėjimo numeris:

2315596

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? ..., „ChatGPT“

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite:ieškant papildomų šaltinių.....

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paiškindite:

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paiškindite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paiškindite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paiškindite:

7. ☐ **Efektivitymo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paiškindite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašinkite:

9. Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?

Paašinkite:atidžiai tikrinau DI rekomenduojamų šaltinių patikimumą.....

Summary

Spanish Exclaves as a Lever of Power: An Analysis of Moroccan Diplomatic Discourse on Ceuta and Melilla

This Master's thesis focuses on the Moroccan diplomatic discourse, as found in the communications of the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Morocco and in the Moroccan media, in relation to the two most recent major migratory crises recorded in the Spanish exclaves. Thus, the aim of this paper is to analyse how the Kingdom of Morocco has used the images of Ceuta and Melilla in its diplomatic discourse in the period 2021-2022 in order to reinforce its power in its relations with Spain and the European Union.

In order to achieve this aim, it was important to set the following objectives: firstly, to show how discourse can be used to implement reverse conditionality; secondly, to define the criteria for the analysis of Moroccan discourse on Ceuta and Melilla; thirdly, to analyse the Morocco's use of the discourse covering Ceuta and Melilla in the period 2021-2022; and, lastly, to draw some conclusions on the way in which the Kingdom of Morocco has used the images of Ceuta and Melilla in its efforts to consolidate its power.

Although the Spanish exclaves of Ceuta and Melilla are often at the centre of the discourse, the narratives of recent years that allow Morocco to take advantage of its geographical position to put pressure on Ceuta and Melilla and to pursue its own personal goals have not been widely explored. Thus, there is a serious lack of in-depth research on the discourse used by the North African state as a tool of power. This raises a problem for this thesis: while there is no doubt that Morocco uses reverse conditionality through Ceuta and Melilla to show its power and to try to gain financial or political benefits, it is not entirely clear which narratives used by the North African state involving Ceuta and Melilla allow it to reinforce its stance.

The theoretical part consists of one chapter of three subsections, which draws on the literature of foreign researchers. The first section introduces political and reverse conditionality, outlines the relation of the latter concept to the field of migration, and defines types of migration diplomacy. It then discusses diplomatic and political discourse, identifying their features, functions, objectives, similarities and differences. Finally, the link between discourse and reverse conditionality is explained – showing how discourse can serve as an important tool in implementing of this principle.

The empirical part analyses examples of diplomatic discourse used by the Kingdom of Morocco in the period 2021-2022 from different sources, such as the website of the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Morocco and different news outlets in the country. The study shows that Morocco

has used the images of Ceuta and Melilla strategically to reinforce its power in its relations with Spain and the European Union, taking into account different audiences - internal and external. Morocco communicates directly and actively about Spanish exclaves to its internal audience, the Moroccans, while making virtually no mention of Ceuta and Melilla to its external audience, Spain and the EU.

Morocco's media coverage of Ceuta and Melilla is mainly a lexical claiming of Spanish towns, but there are occasional cases where visual methods are also used, with the Moroccan diplomatic institution mapping out its claims to Ceuta and Melilla. Meanwhile, the North African state, communicating through the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Morocco, is taking various steps to divert attention away from the migration crises.

In order to better understand how Morocco used the images of Ceuta and Melilla in diplomatic discourse between 2021 and 2022 to strengthen its power, it would be useful to analyse how Moroccan government representatives talk about Ceuta and Melilla on their personal social media accounts, such as Facebook or X. It would also be beneficial to analyse the Moroccan diplomatic discourse, which is presented in Arabic. In addition, further analysis could include not only how Morocco exploits the discourse, but also how effective it is.

This Master's thesis contributes to the analysis of both international relations and diplomacy studies. It provides empirical data on the rarely studied relations between Morocco and Spain, including the EU. The thesis could be useful for diplomats, policy makers and analysts seeking to understand how discourse is used as a strategic tool in international relations.